

PRZEGLĄD *Edukacyjny*

1
(140)

PISMO NAUCZYCIELI

Łódź, styczeń-marzec 2026

KADR Z FILMU „ZIEMIA OBIECANA” W REŻYSERII ANDRZEJA WAJDY

W numerze m.in.:

- Tworzymy pocztówki terapeutyczne. II edycja akcji Koła Łódzkiego Polskiego Towarzystwa Biblioterapeutycznego
- Feedback narracyjny jako narzędzie rozwoju kompetencji kluczowych w edukacji i szkolnictwie zawodowym
- (Nie)Widzialny(i) Mistrz(owie). Pamięci Ani Iwickiej-Okońskiej
- MOBBING – zagrożenie dla rozwoju dziecka i funkcjonowania szkoły
- Konferencje WODN w Aleksandrowie Łódzkim i Głownie

SPIS TREŚCI:

- Od Redakcji.....1

PUBLIKACJE

- *dr Maria Kuleczka-Raszewska*
(Nie)Widzialny(i) Mistrzowie). Pamięci
Ani Iwickiej-Okońskiej..... 2
- *Dariusz Jerzy Góra, Jerzy Mirosław Kupiec,*
Monika Kasprzak, Agnieszka Ziarnicka-Wojtaszek,
Monika Bernacka, Barbara Michałek-Piernik
Formy i metody nauczania treści ekologicznych..... 4
- *Jadwiga Kamara, Elwira Starczewska*
Bajka terapeutyczna – magia słowa w służbie
emocji dziecka..... 7
- *Beata Marcinkowska*
MOBBING – zagrożenie dla rozwoju dziecka
i funkcjonowania szkoły 10
- *Monika Kamińska*
Feedback narracyjny jako narzędzie rozwoju
kompetencji kluczowych w edukacji
i szkolnictwie zawodowym12
- *Anna Górąj, Katarzyna Grober-Rolińska*
Sensoplastyka w klasie integracyjnej15

DOBRE PRAKTYKI

- *Izabela Czyżewska*
Guess where I come from?.....17
- *Gabriela Wiktorczyk*
Tworzymy pocztówki terapeutyczne . II edycja
akcji Koła Łódzkiego Polskiego Towarzystwa
Biblioterapeutycznego18
- *Izabela Czyżewska*
Wymiana korespondencyjna z uczniami z Hiszpanii .. 20

DZIEJE SIĘ

- *Dorota Spychała, Natalia Rajcza*
Między sumieniem a liryką... Podsumowanie
roku 2025 w cieniu Stefana Żeromskiego
i Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej21
- „Blżej Nauczyciela – dobra edukacja zaczyna się tam,
gdzie jesteś”. Konferencje WODN w Aleksandrowie
Łódzkim i Głownie 22

WARTO PRZECZYTAĆ I OBEJRZEĆ

- Wortal Literacki granice.pl – recenzje 25
- *Paweł Kowalczyk*
Filmy, które każdy nauczyciel obejrzyć powinien! 27

CZASOPISMO WYDAWANE OD 1994 R. PRZEZ WOJEWÓDZKI OŚRODEK DOSKONALENIA NAUCZYCIELI W ŁODZI

RADA PROGRAMOWA:

Teresa Łęcka
Ludmiła Fabiszewska
Tomasz Łaszczewski
Piotr Szeligowski

RADA NAUKOWA:

Dr hab. prof. nadzw. UŁ Mariola Antczak
Dr hab. prof. AP Danuta Mucha
Dr Maria Kuleczka-Raszewska

ZESPÓŁ REDAKCYJNY:

Grażyna Bartczak-Bednarska – red. naczelna
Katarzyna Wdowiak-Błaszczyk – zastępca red. naczelnej
Bożena Sowińska – projekt okładki i oprac. graficzne
Beata Gawłowska – edycja i skład

ADRES REDAKCJI:

CRE WŁ w Łodzi, ul. Wielkopolska 70/72
WOJEWÓDZKI OŚRODEK
DOSKONALENIA NAUCZYCIELI
REDAKCJA „PRZEGLĄDU EDUKACYJNEGO”
91-029 Łódź, ul. Wielkopolska 70/72
tel. 451-538-774

ADRES W INTERNECIE:

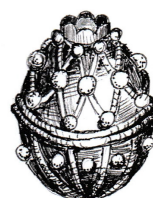
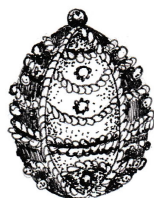
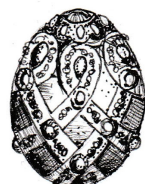
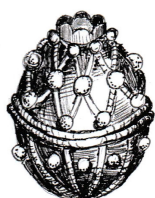
www.cre-lodz.edu.pl
e-mail: organizacja.wodn@cre-lodz.edu.pl

Redakcja nie zwraca niezamówionych materiałów
i zastrzega sobie prawo do adiacji i skracania
nadesłanych tekstów oraz nadawania własnych
tytułów i śródtytułów.

Skład: Beata Gawłowska
Druk: Media Press – www.media-press.com.pl
90-578 Łódź, ul. Wróblewskiego 19A

ISSN 1231-322 X

Publikowane artykuły wyrażają poglądy autorów
i nie muszą być tożsame ze stanowiskiem redakcji.

Drodzy Czytelnicy!

Zima wreszcie kapituluje, a my – tradycyjnie o tej porze roku – czujemy w kościach zbliżającą się rewolucję. Nie, tym razem nie chodzi o zmiany w podstawie programowej, ale o tę najprzyjemniejszą z możliwych: o **wiosnę**. Zanim jednak na dobre zamienimy szkolne korytarze na zielone ogrody i boiska, zapraszamy Państwa do lektury numeru, który łączy w sobie refleksje zarówno doświadczonych pedagogów, jak i młodych nauczycieli pasjonatów: o ekologii, o terapeutycznych pocztówkach i bajkach, ale także o mobbingu. Zachęcamy również, do zapoznania się z filmowymi recenzjami „Filmy, które każdy nauczyciel obejrzeć powinien”. A, co do filmu to...

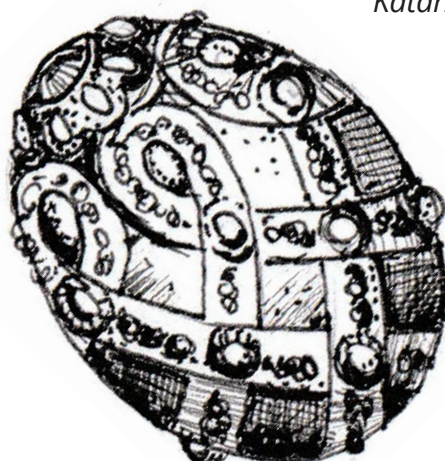
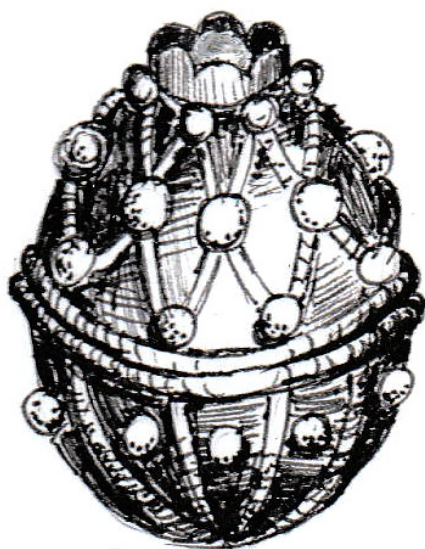
Rok 2026 w Łodzi upłynie pod znakiem Andrzeja Wajdy. Z okazji setnej rocznicy urodzin Mistrza Miasto Filmu UNESCO zaprasza na wyjątkowy cykl wydarzeń pod hasłem „Rozmowa, która trwa”. W programie m.in. wystawy, przeglądy filmowe, spacery szlakiem „Ziemi obiecanej” i „Powidoków”, warsztaty oraz multimedialne widowisko muzyczne. Narodowe Centrum Kultury Filmowej, Szkoła Filmowa w Łodzi / PWSFTviT i Muzeum Kinematografii łączą siły, by spojrzeć na twórczość Wajdy bez pomnikowego dystansu – jako żywy dialog z historią, sztuką i współczesnością. Na okładce luźna interpretacja kadru z „Ziemi obiecanej” autorstwa Pani Bożeny Sowińskiej.

Może więc warto, wzorem Mistrza, porzucić na chwilę schematyczne scenariusze lekcji i pozwolić uczniom na odrobinę twórczej improwizacji? W końcu każda lekcja to mała premiera, a my – nauczyciele – codziennie wchodzimy w rolę reżyserów wyobraźni.

A skoro o obrazach mowa – za oknami zmienia się scenografia. Nadchodząca **wiosna** to moment, w którym nawet najbardziej oporni uczniowie z nadzieją zerkają w stronę słońca. Wykorzystajmy tę energię! To idealny czas na „wietrzenie głowy” i poszukiwanie nowych metod pracy, które odświeżą naszą codzienność tak skutecznie, jak wielkanocne porządki.

Zbliżająca się **Wielkanoc** to z kolei czas, kiedy w przedszkolach królują zajaczkę, a w starszych klasach refleksja nad tradycją. Życzymy Państwu, aby te święta były przede wszystkim okazją do złapania oddechu. Niech czas spędzony przy wielkanocnym stole będzie jak najlepszy filmowy finał – pełen słońca, spokoju i nadziei, że najciekawsze sceny tego roku szkolnego wciąż są przed nami.

Zapraszamy do lektury i życzymy Spokojnych i Miłych Świąt Wielkanocy oraz mnóstwa wiosennych inspiracji!

Grażyna Bartczak-Bednarska
Katarzyna Wdowiak-Błaszczak
Redakcja

(Nie)Widzialny(i) Mistrz(owie) Pamięci Ani Iwickiej-Okońskiej

DR MARIA KULECZKA-RASZEWSKA

„Przedmioty nie są istotne.

Za to szczęście, umiłowanie piękna,

Przyjaźń między ludźmi – to jest istota życia.”

/Laurie Stockwell/

Pierwsze Spotkanie

Kiedy kilkanaście lat temu spotkałyśmy się w Wyższej Szkole Edukacji Zdrowotnej i Nauk Społecznych na konferencji, na której miałam wystąpienie poświęcone śmiechoterapii, nic nie zapowiadało ciągu dalszego. Ot, jedno spotkanie, krótka rozmowa na przerwie kawowej, gratulacje od Pani Redaktor i luźna zapowiedź być może jakiejś współpracy. Ja, wówczas zabiegana młoda, świeża „doktor”, starająca się pogodzić różne prace, działalność naukową i bycie matką, w środku jeszcze trochę niedojrzała mimo wieku...

Ona, Dostojna, pełna powagi Pani Redaktor znanego „Przeglądu Edukacyjnego”, wyważona, stonowana – *Ogień i Ziemia*.

Mile połączona gratulacjami za wystąpienie obiecałam, że postaram się je zamienić na artykuł nadający się do „Przeglądu”.

Tak minęło Pierwsze Spotkanie z Anią Iwicką-Okońską.

Początek Współpracy

Pisanie zajęło mi nieco czasu, w końcu jednak wysłałam artykuł i z niepokojem czekałam na informację zwrotną, ponieważ wcale nie miałam pewności czy to, co stworzyłam będzie spełniało wymogi redakcyjne i nadawało się do publikacji. Zatem czekanie, aż tu następnego dnia telefon od zachwyconej Pani Redaktor z podziękowaniami i pytaniem, czy nie zechciałabym zostać członkiem Rady Naukowej? Niezwłocznie się zgodziłam, zaraz po tym, jak odzyskałam mowę. I to był Początek Współpracy.

Współpraca, inspiracja i ... „jesienna przyjaźń”

Lata 2008-2015 to czas, w którym naprawdę sporo pisałam. Jednak każdy artykuł był okupiony niepewnością, czy się nadaje, czy jest wystarczająco dobry... i informacja zwrotna od Ani, zawsze pełna życzliwości, zachwytu i wdzięczności... „Dziękuję Ci, Majko” – tak zawsze mówiła... – „Jesteś najbardziej aktywnym członkiem Rady Naukowej”. To zdanie stało się źródłem inspiracji

Źródło własne

i motywacji do pisania. Nasze zawodowe kontakty nabierały tempa i rozmachu, stopniowo wzbogacając się o nowe obszary działania.

Od 1997 koordynuję działania związane z organizacją przez moją placówkę – Przedszkole Specjalne nr 1, Festiwalu Piosenki Dzieci Niepełnosprawnych. Przy okazji kolejnej edycji zapytałam Anię, czy nie zechciałaby zostać Jurorem naszego Festiwalu. Mimo wielu własnych obowiązków, ku mojej wielkiej radości, wyraziła zgodę.

Poszerzanie zawodowych kontaktów zaczęło przeradzać się w bardziej prywatne spotkania przy kawie i niezliczone godziny rozmów, głównie na temat książek. I tak, z biegiem dni zrodziła się prawdziwa, pełna wartości emocjonalno-inspiracyjnych późna, „jesienna” Przyjaźń.

„...I tak się trudno rozstać...”

Liczne rozmowy telefoniczne i spotkania zaplanowane na chwilkę przeradzały się w wielogodzinne debaty na temat... – „a czytałaś?”, rozmowy pełne pasji, mojego zachwytu nad Jej nieprawdopodobną wręcz wiedzą, erudycją i tempem „pochłaniania” książek oraz Jej uznania dla moich czytelniczych wyborów. Zawsze myślałam, że szybko czytam, ale przy Niej moja umiejętność gasła niczym zdmuchnięta przeciągiem świeczka. Karmiłyśmy się wzajemnie radością czytania, tworzenia, pasji zawodowych i prywatnych, ale nie tylko ... „Witaj moja terapeutko”... – tak mówiła do mnie zawsze, pełna podziwu dla mojej umiejętności słuchania i znajdowania wyjścia z sytuacji z pozoru beznadziejnych.

Cóż, takie samo zdanie miałam o Niej, byłam szczęśliwa, że Ktoś taki, jak Ona, docenia to, co robię I DODAJE MI SKRZYDEŁ.

„Dbaj o to, co dodaje Ci skrzydeł. O ludzi, którzy są przy Tobie, kiedy wpadasz w czarny dół albo w różowy zachwyty”.

/Kaja Kowalewska/

Sofa

W 2016 roku Ania zaskoczyła mnie kolejny raz. Zostałam poproszona i zaproszona jako główny gość „Spotkania na Sofie”. Była to realizowana przez Nią seria cyklicznych warsztatów z autorami książek i według Organizatorki – ciekawymi osobami. Na spotkaniu promowałam Śmiecho-

terapię i Terapię Integracji Sensorycznej. Dla mnie samej było niezwykle cenne i ciekawe doświadczenie – możliwość prezentacji fragmentu własnej działalności oraz wymiany poglądów z ludźmi, którzy zechcieli w nim uczestniczyć, m.in. Pracownikami Wojewódzkiego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli oraz Biblioteki Pedagogicznej, działającymi wtedy przy ul. Wólczańskiej 202. Wówczas po raz pierwszy przekonałam się, jak barwnymi osobami są przedstawiciele na ogół mało docenianej grupy zawodowej – Bibliotekarze. Nieoczekiwanie *Sofa* okazała się miejscem pełnym zaskakujących, zabawnych i niezwykle cennych dla mnie interakcji. Wspaniałe doświadczenie...

„Uczenie się jest rzeczą najszlachetniejszą nawet dla serca”.
/Sofokles/

„Granna” i „Dobry Duch”

Źródło własne

W 2018 roku rozpoczęłam organizację Mini Olimpiady Specjalnej Gier Planszowych „Granny” dla dzieci niepełnosprawnych z zaprzyjaźnionych przedszkoli specjalnych i integracyjnych. Ideą jest m.in. integracja, rozwijanie kompetencji społecznych, umiejętności współpracy i rywalizacji, i rozwijanie procesów poznawczych. W czasie Mini Olimpiady dzieci grają w różne gry, wszyscy wygrywają i otrzymują nagrody i dyplomy. Placówki otrzymują na

pamiątkę statuetki sowy, która jest logo Olimpiady.

Pierwsze edycje Olimpiady były częściowo sponsorowane przez firmę „Granna”, która wspierała nas grami planszowymi wykorzystywanymi do rozgrywek i na nagrody dla dzieci. Dwie edycje, z powodu pandemii odbyły się online, natomiast po pandemii, z uwagi na trudną sytuację „Granna” przestała wspierać nasze wysiłki i stanęliśmy przed problemem, jak zdobędziemy nagrody dla dzieci?

Z pomocą znów przyszła Ania, która, jako zaproszony Juror, nawiązała współpracę z innymi osobami, które wsparły nasze wysiłki. Dzięki temu każde dziecko otrzymało piękną książkę Izabelli Agaczewskiej „Sanatorium Cudów” i inne, drobne gadzety.... Ania – Dobry Duch.

Symposium – trema, zdziwienie i... mnóstwo pozytywnej energii

W marcu 2025 r. na prośbę nowej Pani Redaktor Naczelnej „Przeglądu Edukacyjnego”, nauczyciela konsultanta ds. bibliotek szkolnych i czytelnictwa oraz koordynatora sieci Bibliotekarzy – Grażyny Bartczak-Bednarskiej, wystąpiłam na III Symposium Bibliotekarzy organizowanym przez Centrum Rozwoju Edukacji. Hasło przewodnie Symposium brzmiało: „Biblioteka OD-NOWA: Pozytywnie”. Przyznam, że był to dla mnie spory stres i towarzyszyły mi wątpliwości, czy zdołam zainteresować tę grupę zawodową swo-

imi pomysłami zawartymi w prezentacji: „Sensorycznie i muzycznie – biblioteka jako miejsce przyjazne dzieciom z zaburzeniami przetwarzania sensorycznego”.

Okazało się jednak, że uczestnicy tego spotkania – Bibliotekarze, wykazali naprawdę duże zaciekawienie tym, co mam do powiedzenia w kwestii możliwości wykorzystania elementów muzyki czy Integracji Sensorycznej w zaciszu biblioteki, zwłaszcza w przypadku przebywania w niej dzieci z problemami natury sensorycznej. Uczestnictwo w tym Symposium to było naprawdę wspaniałe doświadczenie. Podobnie, jak w czasie spotkania „Na Sofie” wiele lat temu, znów poczułam mnóstwo pozytywnej energii od uczestników symposium, ludzi „pozytywnie zakręconych”. Miałam okazję zobaczyć, jak wiele mamy wspólnego, jak świetnie czuję się w Ich towarzystwie, ile w Nich zawodowej pasji, podobnie jak we mnie, pomysłów, by zaciekawić i zaangażować dzieci i młodzież w czytelnictwo czy teatr. Z ogromną przyjemnością i uwagą śledziłam później wystąpienia innych osób. To był naprawdę wartościowy czas.

„...Prawdziwa wartość człowieka tkwi w szacunku i życzliwości, które okazuje otaczającym go osobom. Właśnie to pozostaje w sercach innych na długo”.

„Chapeau bas” Bibliotekarze, „Chapeau bas”

Spotkania w kularach na Symposium potwierdziło moje przekonanie, jak barwną i wartościową grupą zawodową są Ludzie na co dzień „ukryci” w zaciszu bibliotek. Jak bogatą mają wiedzę, ile w Nich entuzjazmu, zapału, poczucia humoru i kreatywności. Chylę przed Nimi czoła.

Podsumowanie

(...) „gdy się jest między szalonymi, staje się także szalonym, a co więcej, znajduje się pewien urok w szaleństwach”.

/H. Sienkiewicz/

Niniejszy artykuł pełni podwójną rolę – z jednej strony jest hołdem dla mojej wspaniałej Mentorki – Przyjaciółki, Ś.P. Ani Iwickiej-Okońskiej, której już zawsze będzie mi brakować. Jest jednak również próbą wyrażenia uznania i podziwu dla Bibliotekarzy – Nauczycieli, których na co dzień nie widać. „Zaszyci” w zaciszu swoich „Skarbców” czytają, działają i zarażają swoją pasją tych, którzy chcą poddać się Ich urokowi, podobnie jak ja.

Na koniec pozwolę sobie zamieścić wiersz dedykowany Ani, której częśćka na zawsze pozostanie w moim sercu i pamięci. Towarzyszy temu głęboka wiara, że to, co ważne nigdy nie umiera.

Źródło: <https://drive.google.com/drive/folders/1mw1f134UebQTKfUw2QuTFfmgMzcqRY>

Źródło własne

Źródło własne

Rozmowy z Anią

*Bo kiedyś znów się spotkamy pod niebem usłanym gwiazdami,
Stosy książek czytać będziemy, dysputy wieść godzinami,
W ciepłą melodię Twojego głosu zasłucham się rozdrażniona,
I w jednej chwili złość i ból miną, w dźwiękach Twych słów utoną.
Zabierzesz smutki, zostawisz radość, na koniec, jak zawsze powiesz:
Do widzenia moja droga terapeutko.
I szczęśliwe będziemy już obie.*

Anna Iwicka-Okońska (06.07.1951–06.05.2024)

dr Maria Kuleczka-Raszewska
Przedszkole Specjalne nr 1 w Łodzi,
Akademia Humanistyczno-Ekonomiczna w Łodzi

¹ Fragment z tekstu piosenki „Deszcz” (1972) śpiewanej przez Irenę Santor, autorzy tekstu W. Szpilman, K.I. Gałczyński.

² <https://cojestgrane.pl/profil/marcin-paszkowski/wydarzenia>, dostęp 19.08.2025.

³ <https://www.facebook.com/znanepowiedzenia/posts/>. Magia cytów, post 02.11.2024, dostęp 04.12.2025.

Formy i metody nauczania treści ekologicznych

DARIUSZ JERZY GÓRA, JERZY MIROSŁAW KUPIEC, MONIKA KASPRZAK,
AGNIESZKA ZIERNICKA-WOJTASZEK, MONIKA BERNACKA,
BARBARA MICHAŁEK-PIERNIK

Metoda nauczania to systematyczny sposób pracy nauczyciela z uczniami. Celem jest umożliwienie im zdobywania wiedzy oraz rozwijania umiejętności. Właściwie dobrana metoda nauczania może znacząco wpłynąć na efektywność uczenia się, a także na zaangażowanie uczniów.

Metodyka nauczania to nauka o metodach, która dzieli się na metodykę ogólną oraz szczegółową. Zrozumienie tych zagadnień jest kluczowe dla nauczycieli, którzy pragną efektywnie przekazywać wiedzę i inspirować swoich uczniów do nauki. Warto zwrócić uwagę na różnorodność metod, takich jak nauczanie frontalne czy metody laboratoryjne, które opierają się na bezpośrednim doświadczeniu.

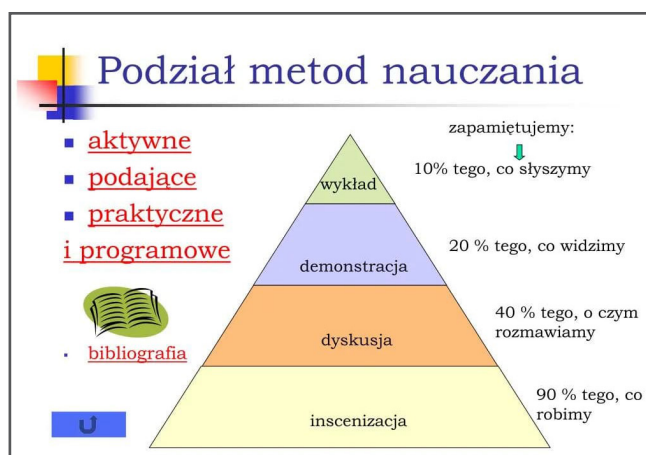
Metoda nauczania to celowo i systematycznie stosowany sposób pracy nauczyciela z uczniami. Obejmuje różne techniki dydaktyczne, które mają na celu umożliwienie uczniom opanowanie wiedzy oraz rozwijanie ich umiejętności. Właściwe metody nauczania są kluczowe dla efektywności pro-

cesu edukacyjnego. Dzięki nim uczniowie mogą lepiej przyswajać informacje i angażować się w proces uczenia się.

Rola metod nauczania w edukacji jest nie do przecenienia. Właściwie dobrane metody wpływają na sposób, w jaki uczniowie przyswajają wiedzę i jak rozwijają swoje zainteresowania poznawcze.

Metody nauczania można podzielić na różne typy, które mają swoje specyficzne zastosowania. Wśród najpopularniejszych metod wyróżniamy nauczanie frontalne, metody laboratoryjne oraz metody praktyczne. Każda z tych metod ma swoje unikalne cechy, które mogą wpływać na efektywność procesu edukacyjnego. Warto zrozumieć, jak różne podejścia mogą wspierać uczniów w zdobywaniu wiedzy i umiejętności.

Przykłady zastosowania metod nauczania są bardzo różnorodne. Na przykład, nauczanie frontalne jest często stosowane w tradycyjnych klasach, gdzie nauczyciel prowadzi

Ryc.1. Typowy podział metod nauczania.

wykład, a uczniowie słuchają i notują. Z kolei metody laboratoryjne są idealne do nauki przedmiotów ścisłych, gdzie uczniowie mogą przeprowadzać eksperymenty. Metody praktyczne, takie jak projekty grupowe, pozwalają na rozwijanie umiejętności współpracy i kreatywności. Zrozumienie tych metod jest kluczowe dla nauczycieli, którzy chcą efektywnie przekazywać wiedzę (ryc.1).

Cele, zadania i metody edukacji ekologicznej powinny wynikać z przyjętych założeń rozwoju zrównoważonego, który zakłada, że ochrona środowiska, wzrost ekonomiczny i rozwój człowieka (zarówno indywidualny, jak i społeczny) są od siebie zależne i kształtują się wzajemnie. Niezbędnym warunkiem w osiągnięciu zrównoważonego rozwoju jest prowadzenie edukacji ekologicznej społeczeństw. Jej treści umożliwiają upowszechnianie idei zrównoważonego rozwoju oraz propagowanie działań spójnych z tą ideą. W związku z tym edukacja ekologiczna i jej treści w nowoczesnej szkole powinny uwzględniać tematykę wpływu działalności człowieka na środowisko i konsekwencje wynikające z tego, a także mają na celu podniesienie świadomości ekologicznej dzieci i młodzieży oraz całego społeczeństwa. Edukacja ta ma wymiar interdyscyplinarny i zakłada podejmowanie przez nauczycieli w szkole spójnych i kompleksowych oddziaływań dydaktyczno-wychowawczych w tym zakresie. Można powiedzieć, że jest to edukacja, prowadzona od najmłodszych lat do wieku dojrzałego i jest procesem ciągłym, nie kończącym się w czasie.

Metody aktywizujące w nauczaniu treści ekologicznych to niezwykle istotny aspekt edukacji ekologicznej w szkole. Dzięki zastosowaniu takich metod uczniowie nie tylko zdobywają wiedzę teoretyczną, ale również mogą ją przełożyć w praktyczne działania na rzecz ochrony środowiska.

Jedną z najpopularniejszych metod aktywizujących jest „learning by doing” – czyli nauka poprzez działanie. Dzięki niej uczniowie mogą bezpośrednio zaangażować się w projekty ekologiczne, takie jak zakładanie szkolnego ogródka czy prowadzenie akcji sprzątnięcia terenów zielonych. Innym przykładem skutecznej metody aktywizującej jest „problem-based learning”, gdzie uczniowie są zmuszeni do analizy konkretnych problemów ekologicznych i wspólnego

poszukiwania rozwiązań. Ponadto, ważne jest także wykorzystanie symulacji, gier edukacyjnych i wyjazdów terenowych, które pozwalają uczniom na bezpośredni kontakt z naturą i zrozumienie jej funkcjonowania.

Metody aktywizujące w nauczaniu ekologii są niezwykle istotne, ponieważ pozwalają uczniom na rozwijanie praktycznych umiejętności i świadomości ekologicznej, co w dłuższej perspektywie może przyczynić się do większej troski o środowisko naturalne.

Metody i narzędzia edukacji ekologicznej w szkole odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu świadomości ekologicznej u uczniów. Narzędzia edukacji ekologicznej w szkole obejmują różnorodne formy, takie jak programy nauczania, materiały dydaktyczne, wizualne prezentacje i wykłady. Wspomniane narzędzia pełnią istotną rolę w przekazywaniu wiedzy oraz rozwijaniu umiejętności dotyczących ochrony środowiska naturalnego.

Programy nauczania stanowią fundament edukacji ekologicznej, integrującą różnorodne aspekty związane z ochroną środowiska. Materiały dydaktyczne, takie jak książki, podręczniki, gry edukacyjne i filmy, pozwalają na wzbogacenie procesu nauczania o praktyczne przykłady i ćwiczenia. Wizualne prezentacje i wykłady zapewniają interaktywny sposób przekazywania informacji, który angażuje uczniów i zachęca ich do aktywnego udziału w zajęciach.

Wykorzystanie narzędzi edukacji ekologicznej w szkole pomaga w budowaniu świadomości ekologicznej, promowaniu zrównoważonego rozwoju oraz rozwijaniu umiejętności proekologicznych u młodego pokolenia. Poprzez różnorodne narzędzia dydaktyczne, szkoły mogą skutecznie kształtować postawy proekologiczne i zachęcać uczniów do podejmowania działań na rzecz ochrony środowiska naturalnego.

Treści ekologiczne, ze względu na odmienną od treści nauczania z innych dziedzin strukturę, powinny być opracowywane za pomocą specyficznych, tj. adekwatnych do tej struktury, form i metod nauczania, i uczenia się. Nie mogą być opracowywane wyłącznie na drodze teoretycznej, gdyż prowadzi to w konsekwencji do powierzchownego ich przyswajania, oderwania się uczniów od przyrody oraz lekceważenia jej praw i prawidłowości. Nieodzowne jest więc oparcie procesu nauczania i uczenia się treści ekologicznych na aktywnym poznawaniu przyrody przez uczniów. Celowi temu służą obserwacje, pomiary i doświadczenia prowadzone w czasie wycieczek, w pracowni biologicznej czy w ogródku szkolnym.

Edukacja środowiskowa w wychowaniu przedszkolnym powinna polegać na (przykładowe działania):

1. Wyzwalaniu chęci oraz kreowaniu umiejętności obserwowania środowiska naturalnego.
2. Kształtowaniu wrażliwości zarówno na piękno, jak i na szkody w środowisku.
3. Uczeniu szacunku dla innych istot.
4. Oddziaływaniu na styl życia i świadomość ekologiczną rodziców.
5. Kształtowaniu nawyków i zachowań proekologicznych w życiu codziennym.

Edukacja środowiskowa w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych powinna polegać na (przykładowe działania):

1. Kształtowaniu człowieka świadomego swej jedności ze środowiskiem przyrodniczym i społeczno-kulturowym.
2. Rozwijaniu umiejętności obserwowania środowiska oraz gromadzenia o nim informacji.
3. Poznaniu praw i współzależności rządzących przyrodą, a także zachodzących pomiędzy przyrodą a człowiekiem.
4. Kształtowaniu umiejętności rozwiązywania problemów zgodnie z posiadaną wiedzą i przyswojonym systemem wartości.
5. Pobudzaniu wrażliwości na piękno przyrody i ład przestrzenny.
6. Kształtowaniu postawy szacunku dla życia i zdrowia, zarówno własnego, jak i wszystkich innych istot.
7. Prowadzeniu aktywnych form edukacji w terenie, np. zielone szkoły.
8. Współpracy między nauczycielami w tworzeniu klimatu sprzyjającego realizacji podstawowych celów edukacji ekologicznej.

Jeśli oczekujemy od społeczeństwa zachowań opartych na treściach ekologicznych, musimy wcześniej stworzyć warunki dla wykształcenia postaw i umiejętności bezkonfliktowego współżycia z przyrodą. Za główny cel edukacji ekologicznej i jej treści nauczania uznaje się dostarczenie uczniom wiedzy o środowisku, powiązaniach, skutkach ingerencji człowieka w przyrodę. Nauczanie ekologiczne natomiast powinno kształtować świadomość ekologiczną, rozumianą jako odpowiedzialną postawę człowieka w stosunku do przyrody. Postawa ta nakazuje oszczędne gospodarowanie dobrami przyrody. Proces reformowania systemu szkolnictwa stwarza możliwości nadania edukacji ekologicznej należytej jej rangi w działalności dydaktyczno-wychowawczej każdej szkoły.

Systematyczne kształcenie ekologiczne już od najmłodszych klas pomoże zmienić świadomość społeczeństwa i kształtować postawy przyjazne otaczającemu nas światu przyrody. Poprzez dostarczanie wszechstronnej wiedzy przyczyni się do wpojenia poczucia odpowiedzialności za środowisko przyszłych pokoleń. Edukacja taka musi być świadoma i winna zwrócić uwagę na elementy przyrody i ich związek ze środowiskiem. Dzieci i młodzież muszą zrozumieć, że łąka to nie tylko zielony obszar, ale także „dom” dla owadów i zwierząt, to skupienie nie tylko traw, ale kwiatów i ziół, element „dekoracyjny” przyczyniający się do upiększenia otoczenia, to żywy organizm, gdzie wiecz-

rami grają świerszcze i dlatego należy być jej przyjacielem. Powinni dostrzec te wszystkie wartości, a wtedy już jako dorośli ludzie będą szanowali otaczający ich świat. Edukacja ekologiczna zaczyna się od miejsc, gdzie dzieci i młodzież spędzają wolny czas. Powinni się więc nauczyć szanować zieleńce wokół budynku szkolnego, sadzić drzewka i krzewy upiększające otoczenie. Sprawy proekologiczne należy akcentować również na zebraniach z rodzicami i czynić ich odpowiedzialnymi za wychowanie proekologiczne wiązać z wiarygodnością głoszonych prawd.

Dariusz Góra

Wydział Nauk o Zdrowiu, Gdański Uniwersytet Medyczny,
Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli WOM
Bielsko-Biała
Szkoła Podstawowa nr 6
z Oddziałami Przedszkolnymi w Cieszynie

Jerzy Mirosław Kupiec

Katedra Ekologii i Ochrony Środowiska,
Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

Monika Kasprzak

Zespół Szkół Edukacji Technicznej, Łódź

Agnieszka Ziarnicka-Wojtaszek

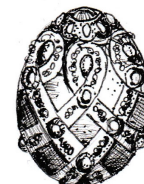
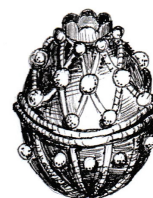
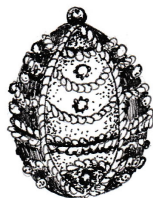
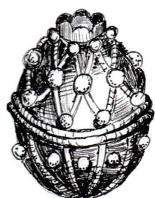
Uniwersytet Rolniczy w Krakowie,
Wydział Inżynierii Kształtowania Środowiska i Geodezji

Monika Bernacka, Barbara Michałek-Piernik

Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli WOM
Bielsko-Biała,

LITERATURA:

1. Błażejowski J.: *Aspekty ekologiczne w kształceniu na poziomie wyższym w Polsce*. W: E. Rydz, A. Kowalak (red.): *Świadomość ekologiczna a rozwój regionalny w Europie Środkowo-Wschodniej*, Słupsk, 2008.
2. Dymara S.B., Michałowski S., Wallman-Mazurkiewicz L.: *Dziecko w świecie przyrody*. Impuls, Kraków, 1998.
3. Jastrzębska-Smolaga H.: *Edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju*. „Ekonomia i Środowisko” nr 1, 2001.
4. Misiak E.: *Cele i zadania edukacji ekologicznej*. „Przyroda Polska” nr 4, 1995.
5. Okoń W., *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, Warszawa 2003.
6. Parczewska T., *Edukacja ekologiczna w przedszkolu*, Lublin 2009.
7. Plebańska M., Szyller A., *STEAM-owe przedszkole*, Warszawa 2021.
8. Żuchelkowska K., Wojciechowska K., *Promocja zdrowia w edukacji dzieci przedszkolnych*, Bydgoszcz 2000.
9. Żegnałek K., *Dydaktyka ogólna. Wybrane zagadnienia*, Warszawa 2005.

Bajka terapeutyczna – magia słowa w służbie emocji dziecka

JADWIGA KAMARA, ELWIRA STARCZEWSKA

Emocje towarzyszą nam każdego dnia, zarówno małym, jak i dużym. Radość, złość, smutek, strach czy zaskoczenie pojawiają się w różnych momentach naszego życia, czasem niespodziewanie, czasem z konkretnych powodów. Dla dzieci, które dopiero uczą się rozpoznawać i nazywać swoje uczucia, emocje mogą być szczególnie trudne do zrozumienia. Tu z pomocą przychodzi bajka terapeutyczna, wyjątkowy rodzaj opowieści, która nie tylko bawi, ale też uczy, wspiera i pomaga oswoić wewnętrzny świat przeżyć. Dzięki niej dziecko może zobaczyć, że nie jest samo w swoich emocjach, że każda z nich jest ważna i potrzebna, a nawet te trudne mogą prowadzić do czegoś dobrego.

Bajka terapeutyczna to specjalny rodzaj opowiadania skierowany głównie do dzieci, mający na celu pomóc w radzeniu sobie z emocjami, lękami, trudnymi sytuacjami lub zmianami w życiu. Nie jest to zwykła bajka rozrywkowa. Jej funkcją nie jest tylko zabawa, lecz przede wszystkim wsparcie emocjonalne dziecka. Jest to terapia poprzez metaforę i identyfikację z bohaterem. Bajka terapeutyczna to opowieść, w której dziecko może odnaleźć swoje uczucia i problemy w bezpieczny, symboliczny sposób, co pomaga mu zrozumieć siebie i poradzić sobie z trudnościami. Z definicji już wynika, że w odróżnieniu od klasycznych baśni, gdzie główną rolę odgrywa walka dobra ze złem, bajka terapeutyczna koncentruje się na pomocy dzieciom w radzeniu sobie z trudnościami emocjonalnymi i społecznymi. Opowiadania skonstruowane są tak, by pomóc im zrozumieć, nazwać i przezwyciężyć problemy. Celem takich bajek jest rozwijanie zasobów osobistych, pewności siebie, empatii, umiejętności rozwiązywania konfliktów, a także wspieranie w adaptacji do nowych sytuacji życiowych. W przeciwieństwie do tradycyjnych bajek, problemy bohatera nie są rozwiązywane magicznie, ale poprzez jego własne wysiłki lub wsparcie innych postaci. Dziecko uczy się, że ma sprawczość.

Celem i funkcjami bajki terapeutycznej jest redukcja lęku, np. przed ciemnością, pójściem do przedszkola, rozwodem rodziców, itd. Praca z lękiem i stresem pomaga „oswoić” strach, zredukować napięcie i zbudować poczucie bezpieczeństwa. Często dzieje się to poprzez identyfikację z bohaterem, który przeżywa podobne problemy, uczenie radzenia sobie z emocjami. Bajka pokazuje, że strach, złość czy smutek są naturalne. Wzmacnia się poczucie własnej wartości i wiary w siebie. Dziecko nabiera pewności, że potrafi poradzić sobie z trudnościami, zaczyna dostrzegać, że jest w stanie znaleźć rozwiązanie w problematycznej sytu-

acji. Rozwija się empatia, dziecko uczy się rozumieć innych, budować poczucie bezpieczeństwa. Bohater w bajce zwykle pokonuje trudności, co daje dziecku nadzieję. Bezpieczna perspektywa pozwala spojrzeć na swoje problemy z dystansu, przeżywać je w bezpiecznym kontekście historii, zamiast bezpośrednio doświadczać silnego stresu.

Bajki „pomagajki” to bajki terapeutyczne w dzisiejszym, szybkim świecie. Literatura potrafi być prawdziwą przystanią. Gdy rzeczywistość pędzi do przodu, książki dają chwilę oddechu, spokojne miejsce, w którym można spotkać się samemu ze sobą, bez pośpiechu i nadmiaru bodźców. Lektura zachęca do refleksji, przenosi nas do innych światów i pozwala choć na moment zapomnieć o codziennych troskach. To właśnie dlatego bajka od dawna towarzyszy dzieciom, stając się nie tylko elementem wieczornego rytuału, ale również narzędziem, które pomaga objaśniać świat.

Tradycyjne „dawno, dawno temu” czy „za siedmioma lasami...” otwierają niezliczoną liczbę opowieści, które dla najmłodszych stają się pierwszym sposobem mierzenia się z emocjami, lękami i pytaniami. Z czasem zauważono, że bajki pełnią nie tylko funkcję rozrywkową, ale mogą również wspierać rozwój emocjonalny i pomagać w trudnych sytuacjach. Wyodrębniła się zatem bajkoterapia jako metoda pracy terapeutycznej. Jest to metoda pracy z dziećmi, która łączy element literatury dziecięcej z oddziaływaniem terapeutycznym. Odpowiednio dobrane bajki wspierają rozwój emocjonalny, pomagają w radzeniu sobie z trudnościami i budują wiarę w siebie. W pracy terapeutycznej bajki stają się nie tylko źródłem przeżyć estetycznych, ale przede wszystkim narzędziem rozmowy i refleksji.

Elementami bajki terapeutycznej są takie cechy jak: bohater podobny do dziecka, który przeżywa podobne problemy, symboliczne zdarzenia i postacie, np. potwory symbolizujące lęk, labirynt oznaczający zagubienie czy szczęśliwe zakończenie, które daje poczucie ulgi i bezpieczeństwa.

Język w bajce jest prosty i zrozumiały, dostosowany do wieku dziecka.

Wielu małych pacjentów doświadcza trudności w nauce, emocjach czy relacjach społecznych. Dzieci często nie potrafią mówić o swoich problemach wprost, łatwiej im utożsamić się z bohaterem opowiadania, który przeżywa podobne kłopoty. Bajkoterapia, nazywana także terapią bajką, to forma oddziaływania terapeutycznego, w której opowieści pełnią rolę narzędzia wspomagającego pracę z emocjami i problemami. Bajki od wieków miały rolę edukacyjną i emocjonalną, uczyły zasad moralnych, rozwijały

wyobraźnię oraz pomagały w zrozumieniu i przetwarzaniu trudnych emocji.

W bajkoterapii istotne jest nie tylko opowiadanie historii, ale także interpretacja treści i symboli zawartych w historiach, które mogą pomóc w zrozumieniu rzeczywistości. Dzięki temu bajki pełnią funkcję luster, w których odbijają się emocje, myśli i doświadczenia odbiorcy. Bajkoterapia może być stosowana zarówno w pracy z dziećmi, jak i z dorosłymi. Jej głównym celem jest wsparcie emocjonalne poprzez identyfikację z bohaterami, którzy mierzą się z podobnymi problemami. Bajkoterapia jest szczególnie skuteczna w pracy z dziećmi w wieku od 4 do 9 lat. W tym okresie świat bajkowy stanowi naturalną przestrzeń do interpretowania doświadczeń i osvajania lęków. Dolna granica wieku wynika z rozwoju dziecka. Około 4. roku życia dziecko nabywa zdolność decenteracji interpersonalnej, czyli myślenia o tym, co mogłaby pomyśleć inna osoba. W tym czasie dziecko coraz lepiej rozumie siebie i otaczający je świat, a także zaczyna dostrzegać emocje innych. Odpowiednio dobrane bajki mogą pomóc dziecku zmierzyć się z różnymi trudnymi sytuacjami, takimi jak rozłąka, śmierć, pojawienie się rodzeństwa, niechęć do przedszkola lub szkoły, problemy z rówieśnikami czy przeprowadzka. Bajkoterapia pozwala dziecku nazwać emocje, zrozumieć, że inne dzieci mają podobne problemy, dostrzec zależności między zachowaniem a konsekwencjami oraz spojrzeć na trudną sytuację z dystansu, obserwując ją oczami bohatera. Bajki terapeutyczne różnią się od klasycznych bajek i opowiadań edukacyjnych. Ich fenomen polega na koncentracji na tematach najtrudniejszych, emocjonalnie problemowych. Wyjaśniają emocje, nadają im znaczenie i prezentują strategie radzenia sobie z trudnościami, przy czym dziecko nie jest edukowane ani moralizowane. Bohater bajki przeżywa podobny problem, jak słuchacz, co stymuluje dziecko do zmiany spojrzenia na trudną sytuację. Bajki terapeutyczne wzmacniają poczucie własnej wartości, pomagają w akceptacji negatywnych emocji, uczą współodczuwania i pozwalają stopniowo otwierać się na innych.

W bajkoterapii wyróżnia się trzy rodzaje bajek terapeutycznych: bajki relaksacyjne, które pomagają się uspokoić, wyciszyć; bajki psychoedukacyjne – uczą, jak radzić sobie w określonych sytuacjach; i bajki psychoterapeutyczne, które są głębsze, pomagają w przepracowaniu silnych emocji lub traum.

Bajki relaksacyjne mają na celu uspokojenie dziecka po stresującym dniu i wprowadzenie wewnętrznego spokoju. Ich akcja toczy się w przyjaznych, spokojnych miejscach, dzięki czemu opowieść działa wyciszająco i obniża napięcie emocjonalne. Bajki psychoedukacyjne wspierają rozwój poznawczy i uczą konstruktywnych sposobów działania, pokazują, jak bohater radzi sobie z kłopotami, zmartwieniami czy konfliktami, pozostawiając przestrzeń do rozmowy i refleksji. Bajki psychoterapeutyczne z kolei odpowiadają na potrzeby emocjonalne dziecka, wzmacniając poczucie bezpieczeństwa i akceptacji, pozwalają spojrzeć na trudne sytuacje w nowy sposób, redukując napięcie emocjonalne.

Tworzenie skutecznej bajki terapeutycznej wymaga kilku zasad. Jedna bajka powinna poruszać jeden problem, a je-

zyk musi być dostosowany do poziomu rozwoju dziecka. Akcja powinna być przedstawiona z perspektywy dziecka, a bohaterem może być zwierzątko, zabawka lub postać fantastyczna, z którą dziecko może się identyfikować poprzez podobieństwa charakteru, zainteresowania czy emocje. Ważne jest eksponowanie uczuć i emocji, wprowadzenie elementów humoru oraz brak moralizowania. Wyciąganie wniosków pozostawia się dziecku. Zakończenie bajki powinno być szczęśliwe, wynikające z decyzji i działań bohatera, a nie magii.

Bajki, które uczą, np.

„Mały Liść i Wielki Strach”

Za siedmioma wzgórzami i trzema lasami rośło drzewo o zielonych liściach, na którym mieszkał mały Liść imieniem Lulek. Lulek był ciekawy świata, ale czasem czuł w sobie wielki strach. Bał się ciemności w nocy i hałasów w lesie. Pewnego dnia, podczas silnego wiatru, Lulek odłączył się od gałęzi i spadł na miękkie mchy. Serce biło mu szybko, a strach wydawał się jeszcze większy. Nagle obok niego pojawiła się sympatyczna Wiewiórka Wiki. Nie martw się Lulku. Ja też kiedyś bałam ciemności, mówiła spokojnie. Ale odkryłam, że można sobie pomóc, jeśli najpierw weźmie się głęboki oddech i rozejrzy dookoła. Lulek spróbował. Wdech... wydech... I powoli zauważył, że wokół jest bezpiecznie, że noc nie jest wroga. Wiki podsunęła mu jeszcze pomysł: możemy razem iść do domu. Wtedy poczujesz się pewniej. Mały Liść przekonał się, że strach można oswoić, jeśli nie jest się samemu. Dzięki oddechowi, wsparciu Wiewiórki i odrobinie odwagi udało mu się wrócić na swoje drzewo. Od tej pory Lulek wiedział, że choć czasem pojawia się strach, zawsze można znaleźć sposób, by sobie z nim poradzić.

Powyższa bajka terapeutyczna pokazuje dzieciom, że trudne emocje, takie jak strach czy nieśmiałość, można oswoić dzięki wsparciu przyjaciół, małym krokom i odwadze w działaniu. Poprzez taką bajkę dzieci uczą się, że strach można pokonać, stosując proste techniki uspokajające, takie jak głęboki oddech i obserwacja otoczenia oraz że nie trzeba mierzyć się z trudnymi sytuacjami samemu.

„Luna i Magiczny Most”

Luna była małą jeżyką – czyli jeżykiem, który bardzo wstydził się poznawać nowe zwierzęta w lesie. Zawsze, gdy ktoś chciał się z nią przywitać, Luna chowała się za liściem albo uciekała do swojej norki. Pewnego dnia w lesie pojawił się stary, drewniany most. Na jego końcu błyszczało tajemnicze światło. Luna bardzo chciała zobaczyć, co tam jest, ale serce waliło jej ze strachu. Nie dam rady... wszyscy będą mnie wyśmiewać, myślała Luna. Wtedy pojawiła się wiewiórka Fifi i rzekła – hej, Luna! Chcesz iść ze mną? Możemy iść powoli, krok po kroku”, powiedziała. Luna wzięła głęboki oddech i postawiła pierwszy mały kroczek na moście. Fifi szła tuż obok. I tak krok po kroku, Luna stawiała się odważniejsza. Gdy doszły na koniec mostu, czekała tam grupa przyjaznych zwierząt, które zaprosiły Lunę do wspólnej zabawy. Luna odkryła, że jeśli zaczyna od małych kroków i ma obok siebie przyjaciela, nieśmiałość staje się mniejsza, a świat może być naprawdę przyjazny.

W opowieści tej dziecko koncentruje się na przełamaniu nieśmiałości. Dowiaduje się, że stawianie małych kroków w towarzystwie przyjaciela pozwala zdobywać pewność siebie i odkrywać, że świat może być przyjazny. Obie bajki wprowadzają dzieci w świat metafor, ułatwiają identyfikację z bohaterami i pokazują, że własna odwaga, wsparcie bliskich oraz cierpliwość w działaniu są kluczem do pokonywania trudności.

Bajkoterapia znajduje zastosowanie w przedszkolach, szkołach, gabinetach terapeutycznych, w pracy psychologa, pedagoga, logopedy, nauczyciela przedszkola, w terapii indywidualnej lub grupowej. Także w domu, rodzic może czytać bajki terapeutyczne dziecku, by pomóc mu przejść przez trudny etap w życiu. Dzieci uczą się poprzez obserwację bohaterów, analizując ich zachowania i odkrywając skuteczne metody radzenia sobie w realnym życiu. Bajkoterapia wspiera naukę nazywania emocji, ich rozumienia oraz rozwijania kompetencji społecznych, takich jak empatia, współpraca i budowanie relacji. Bajki terapeutyczne to nie tylko metoda terapeutyczna, ale także narzędzie wspierające rozwój emocjonalny, społeczny i poznawczy dziecka. Uczą, że trudne sytuacje mają rozwiązanie, że emocje można oswoić i nazwać, a codzienne wyzwania pokonać dzięki własnej aktywności i refleksji. Dzięki bajkoterapii dzieci zyskują poczucie bezpieczeństwa, wiarę we własne możliwości i umiejętność współodczuwania, a świat staje się mniej przerażający i bardziej barwny.

Znane autorki, które tworzyły takie bajki to np.: Marta Fox, Maria Molicka – „Bajki terapeutyczne Cz. 1 i 2. Egzemplarze książek dostępne są w Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej w Łodzi, sygn. 331 514, 317230 oraz audiobooki sygn. O 772/1, O 772/2.

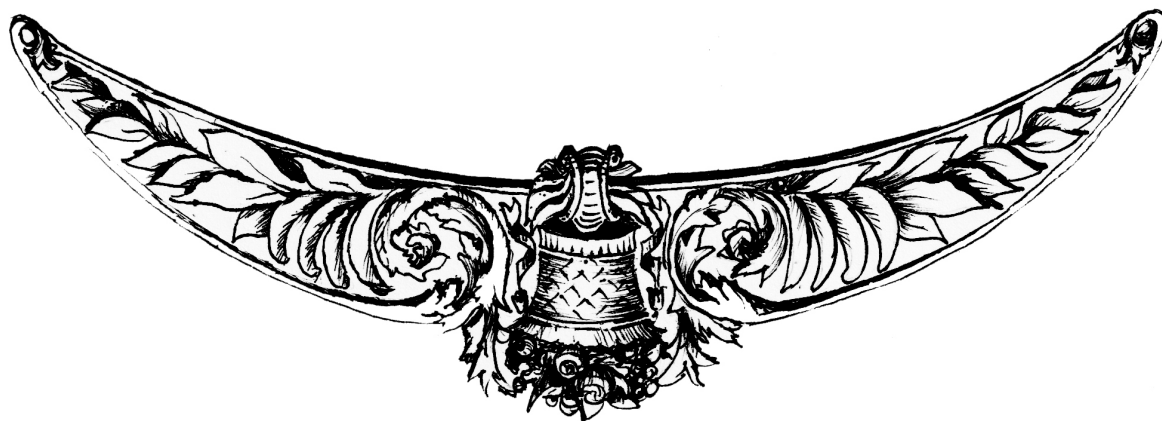
Bajka terapeutyczna to prosty, ale bardzo skuteczny sposób wspierania rozwoju emocjonalnego dziecka. Łączy świat fantazji z realnymi potrzebami dziecka, dając mu przestrzeń do zrozumienia siebie i przezwyciężania trudności.

mgr Jadwiga Kamara
nauczyciel w Centrum Rozwoju Edukacji WŁ
– Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Łodzi

mgr Elwira Starczewska
nauczyciel w Podstawowa Szkoła Specjalna Nr 168 w Łodzi

BIBLIOGRAFIA:

1. *Bajka w literaturze dziecięcej* / red. Jolanta Ługowska. – Warszawa : Młodzieżowa Agencja Wydawnicza, 1988.
2. *Bajka w twórczym rozwoju i arteterapii*, zespół red. Olga Handford, Wiesław Karolak. – Łódź : Wydawnictwo Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej, 2007.
3. *Bajki terapeutyczne dla dzieci* / Maria Molicka – Poznań : „Media Rodzina”, 1999.
4. *Bajki terapeutyczne. Cz. 2* / Maria Molicka. – Poznań : Harbor Point Media Rodzina, 2003.
5. *Bajkoterapia : o lękach dzieci i nowej metodzie terapii* / Maria Molicka. – Poznań : „Media Rodzina”, 2002.
6. *Biblioterapia i bajkoterapia : rola literatury w procesie zmiany rozumienia świata społecznego i siebie* / Maria Molicka. – Poznań : Harbor Point Media Rodzina, 2011.
7. *Jak układać bajki terapeutyczne? : profilaktyka i terapia dzieci poprzez bajkoterapię* / Maria Molicka. – Skórzewo : Media Rodzina, 2025.

Fragment bordiury Ogrodu Zimowego w Akademii Muzycznej w Łodzi (Pałac Karola Poznańskiego).

MOBBING – zagrożenie dla rozwoju dziecka i funkcjonowania szkoły

BEATA MARCINKOWSKA

Współczesna szkoła stanęła w obliczu bardzo poważnego problemu dotyczącego całe społeczeństwo – narastającej agresji. Nasilenie się tego zjawiska, które nie sprzyja prowadzeniu przez szkołę pracy dydaktyczno-wychowawczej, jest następstwem zmian w życiu społecznym (nastawienie na egoistyczne cele, tolerowanie zachowań aspołecznych, np. hejtu w internecie), i politycznym (zachowania amoralne polityków rozpowszechniane przez media), rodzinnym (dysfunkcyjność, patologie, nieobecność emocjonalna rodziców). Do eskalacji problemu przyczynia się też sama szkoła, zaniedbując edukację społeczną w formie prac społecznych, wolontariatu, pomocy koleżeńskiej itp.

W efekcie od wielu lat obserwuje się w szkole bardzo groźne zjawisko mobbingu (z ang. mob – tłum), inaczej bullyingu (z ang. bullying – terroryzować, znęcać się).

Karl Dambach (autor „Mobbingu w szkole”) definiuje mobbing jako terror psychiczny stosowany przez grupę wobec jednostki. D. Olwens (autor książki „Mobbing – fala przemocy w szkole”) objaśnia bullying jako nękanie (dręczenie) międzyrówieśnicze, czyli systematyczne używanie siły wobec słabszej jednostki. Obydwa pojęcia są sobie bliskie, ale nazwa mobbing jest w Polsce bardziej rozpowszechniona.

Cechy mobbingu to:

- długotrwałe upokarzanie jednostki przez grupę związane z wykluczeniem jej z grupy,
- nierównowaga sił między ofiarą a sprawcą mobbingu,
- nieuzasadnione dręczenie jednostki.

Bezpośrednim celem sprawcy mobbingu jest zastraszenie, poniżenie i odrzucenie ofiary. Cele pośrednie (często nieświadomione przez dzieci) to uwolnienie się od nagromadzonej agresji bez żadnych konsekwencji (sprawca nie czuje się odpowiedzialny, bo uważa, że ofiara sama jest sobie winna), integracja grupy przeciwko wspólnemu wrogowi, przerwanie pasma nudy i monotonii, zaimponowanie grupie, chęć wyróżnienia się.

Podstawą funkcjonowania strukturalnego szkoły jest klasa – grupa uczniów o różnych doświadczeniach życiowych, cechach charakteru, predyspozycjach, skłonnościach. Niezależnie od wpływu nauczyciela-wychowawcy ustalone są w tej grupie niepisane prawa, normy i sposoby funkcjonowania obowiązujące wszystkich członków. Każdy młody człowiek, zwłaszcza u progu i w trakcie dorastania, gdy stopniowo uniezależnia się od rodziców, potrzebuje akceptacji grupy, jej uznania i ochrony, dlatego na ogół się jej podporządkowuje.

Aby zrozumieć mechanizm działania mobbingu, warto przyjrzeć się strukturze grupy, która, wg Dambacha, składa

się z przywódcy (przywódców), przeciętnych członków (osób przyzwalających, których milcząca zgoda na zachowania przywódców wzmacnia układ hierarchiczny) i outsidera (jednego lub więcej). Przywódca może stać się prześladowcą, jeśli nie zostały u niego wykształcone zachowania empatyczne, ma zachwiane normy moralne i etyczne, ma duży temperament i pochodzi z domu, w którym zabrakło ciepła, bliskich więzi z rodzicami, zwykle zbyt krytycznie nastawionymi do dzieci, stosującymi wobec nich przemoc (bicie, krzyki, gniew, złość) i tolerującymi, a nawet przyzwalającymi na agresywne zachowania dziecka (brak wyraźnie określonych granic w wychowaniu dziecka). Outsider, czyli ofiara, zwykle próbuje walczyć z przypisaną mu przez grupę rolą:

- staje się nieufny i podejrzliwy (w efekcie uważany jest za trudnego, odmiennego, dziwaka),
- zaczyna się przechwalać (zyskuje miano chwaliپیęty),
- czasem wchodzi w rolę klasowego błazna,
- niekiedy próbuje budować więź z jednym z uczniów,
- zdarza się, że ucieka z grupy, nie reaguje na nic, popada w tzw. społeczną drętwotę (często nazywany jest wówczas niezdarą).

Outsider świadomy swojej sytuacji reaguje ucieczką lub agresją, a nieświadomy idealizuje swoje położenie, wypiera problem i przybiera często maskę błazna lub się przechwala. Jednak mobbing to proces o charakterze zwrotnym – grupa przypisuje outsiderowi rolę – ten reaguje wg powyższych wzorców, a wtedy grupa uzasadnia wykluczenie jego zachowaniem. To z kolei przyczynia się do spotęgowania zachowań obronnych nękanego jednostki.

Wielu przeciętnych członków grupy współczuje outsiderom, ale sami boją się silniejszego i nie stają w obronie ofiary, usuwają się. W konsekwencji, uczeń – ofiara mobbingu, może rezygnować z osiągnięć, by uniknąć opinii lizusa, uczestniczyć w zakłócaniu lekcji, inicjowanym przez grupę, aby nie zasłużyć na opinię dziwaka, który psuje zabawę.

Niestety, nauczyciele mogą wspierać mobbing, gdy popkpiwają z outsidera, by zapewnić sobie poparcie klasy, albo wykorzystują silniejszego ucznia do zapanowania nad klasą, albo w ogóle nie chcą zauważać problemu.

Ofiara mobbingu może mieć w przyszłości trudności z poczuciem własnej wartości i staniem się niezależnym dorosłym człowiekiem, może w przyszłości odczuwać lęk i mieć problemy z nawiązywaniem relacji w każdej grupie, obawiać się wyrażania własnej opinii albo przeciwnie – będzie dotknięta przymusem autoprezentacji. A przecież celem edukacji jest zapewnienie młodemu człowiekowi wszechstronnego rozwoju i przygotowanie go do dorosłe-

go życia. Zatem obowiązkiem szkoły jest przeciwdziałanie mobbingowi, co jest trudne, bo nauczyciel coraz częściej staje wobec sytuacji wymagających predyspozycji i umiejętności psychologicznych (a zdarza się, że sytuacja wymaga ingerencji specjalisty psychiatry). Nie można jednak nie podejmować działań, bo wówczas niewłaściwe zachowania uczniów będą się nasilać, a sprawcy nie będą widzieli w tym nic złego. Błędem jest jednak odwoływanie się do współczucia przy napominaniu prześladowców jako zupełnie nieskuteczne, bo na ogół ignorowane. Z kolei reagowanie nauczyciela przemocą sprawia, że nasila się agresja wobec prześladowanego ucznia, który może być jeszcze bardziej nękany, tylko poza szkołą.

Jeśli nawet sytuacja w klasie czy w szkole nie jest niebezpieczna dla uczniów czy nauczycieli, to należy podjąć działania profilaktyczne, by zapobiec pojawieniu się problemu w przyszłości. W pierwszych klasach już na początku roku szkolnego można wykorzystać talk show (służący wzajemnemu poznaniu się uczniów, wymianie informacji o własnych zainteresowaniach, przeżyciach, uczuciach), wywiad itp. Można uruchomić w szkole telefon kontaktowy na za-

sadzie telefonu zaufania, systematycznie diagnozować sytuację, przeprowadzając rytmicznie ankietę, czy na wzór szkoły szwedzkiej utworzyć szkolną radę koleżeńską (składa się ona z reprezentantów każdej klasy i opiekującego się nimi nauczyciela – ich zadaniem jest czuwanie nad tym, by wszyscy uczniowie czuli się bezpieczni i akceptowani przez grupę). Trzeba podejmować wysiłki służące wzmocnieniu solidarności ze słabszymi uczniami, którzy sami nie potrafią się bronić.

Dobrze byłoby, gdyby szkoła nawiązała współpracę z organizacjami, instytucjami przeciwdziałającymi przemocy (Fundacja Karan, Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę, Komitet Ochrony Praw Dziecka itp.) i wprowadziła w pracy z uczniami metodę NVC (Nonviolent communication – Porozumienie bez Przemocy), która uczy rozwiązywania konfliktów z poszanowaniem obu stron.

My dorośli, nauczyciele i rodzice, musimy być uważni, musimy reagować na przejawy zachowań amoralnych, agresywnych, pamiętając, że „grupa dzieci, która zostaje pozostawiona sama sobie, szybko staje się grupą sterowaną prawem pięści”.¹

SCENARIUSZ LEKCJI WYCHOWAWCZEJ Temat: Dręczyciel i ofiara – jak im pomóc?

Cele ogólne:

- wprowadzenie pojęcia mobbing i omówienie sytuacji mobbingowej,
- kształcenie w młodzieży zdolności do empatii,
- rozwijanie umiejętności rozładowywania negatywnych emocji,
- kształcenie umiejętności nawiązywania poprawnych (nieagresywnych) kontaktów z rówieśnikami,
- kształcenie umiejętności rozwiązywania problemów.

Cele szczegółowe:

- rozpoznawanie i wyrażanie uczuć,
- analiza sytuacji wywołującej negatywne emocje,
- rozumienie sytuacji drugiego człowieka,
- komunikowanie własnych uczuć i potrzeb,
- przewidywanie konsekwencji własnego postępowania,
- przyjmowanie odpowiedzialności za siebie i innych.

Metody: pogadanka, analiza fikcyjnej sytuacji, praca w grupach, drama.

Środki: tekst fikcyjnej sytuacji, kartki z nazwami uczuć i stanów, kartony do charakterystyki ofiary i dręczyciela, markery.

Przebieg lekcji:

I. Rozgrzewka – uczniowie, wchodząc do klasy, losują kartki z nazwami uczuć i stanów:

złość	skrępowanie	nienawiść	szczęście
wstyd	zagubienie	obawa	rozluźnienie
podejrzliwość	niepewność	niesmak	wolność
lęk	strach	spokój	współczucie
przerażenie	poczucie	zagrożenia	radość
żał	bunt	litość	pewność siebie

Uczniowie siadają w kole i spontanicznie kończą zdanie, wykorzystując wylosowaną kartkę z nazwą uczucia lub stanu:

Czuję, gdy..... .

- które z tych uczuć są najbardziej nieprzyjemne?
- dlaczego jednak je przeżywamy?

Wniosek – na nasze uczucia mają wpływ inni ludzie.

II. Właściwy tok lekcji

1. Zapoznanie uczniów z tekstem fikcyjnej sytuacji:

Niewysoki, drobny i bardzo nieśmiały Kacper z 1a stał się obiektem żartów starszych i silniejszych kolegów. Na zaczepki nie reagował, tylko wystraszony, uciekał, co jeszcze bardziej bawiło dręczycieli. Wkrótce stał się ofiarą ich codziennych kpín i przepychanek. Przypadkowi świadkowie nigdy nie reagowali i na ogół szybko znikali.

2. Zwrócenie uwagi na podkreślone w tekście słowa i zapisanie tematu:

Dręczyciel i ofiara – jak im pomóc?

3. Wprowadzenie pojęcia mobbing (forma agresji polegająca na systematycznym dręczeniu słabszego przez silniejszych członków grupy).

4. Analiza uczuć bohaterów opowiadania i motywacji ich zachowania w sytuacji mobbingowej:

- a) oddział klasy na dwie grupy i przydzielenie zadań – jedna grupa otrzymuje karton z hasłem „ofiara mobbingu”, a druga – z hasłem „dręczyciel”; znajdują się na nich pytania: co czuje, jakie cechy go charakteryzują, dlaczego stał się ofiarą/ dręczycielem? – grupy wpisują na kartonach odpowiedzi na nie (można wykorzystać kartki z nazwami emocji i stanów z początku lekcji) – czas pracy 10 min.

b) relacjonowanie ustaleń grup,

c) Symulacja – co się może stać, jeśli nic się nie zmieni i Kacper nadal będzie prześladowany, a jego dręczyciele będą utrwalali swoje agresywne zachowania?

Rozwiązanie problemu:

- co zrobić, aby Kacper nie był dręczony, a starsi koledzy nie szukali ofiary, na której mogą wyładować swoje negatywne emocje?
- czy jest jakieś wyjście z tej sytuacji?

Uczniowie mają za zadanie zmienić opowiadanie o Kacprze tak, aby zakończenie było dobre dla niego i dla jego starszych kolegów.

Możliwe ustalenia:

- ofiara może szukać pomocy u kompetentnego dorosłego, np. pedagoga, psychologa, wychowawcy,
- dręczyciel powinien inaczej rozładowywać swoje negatywne emocje,
- ideałem byłoby, gdyby Kacper i jego koledzy mogli się wcześniej zintegrować.

Symboliczna integracja ofiary i dręczyciela – grupy stają naprzeciwko siebie, łączą się w pary i wymieniają się refleksjami zainspirowanymi pytaniami:

- co chcę powiedzieć dręczycielowi w imieniu ofiary?
- co dręczyciel ma do powiedzenia swojej ofierze?

III. Ewaluacja

Uczniowie odpowiadają na pytania:

- czy dzisiejsza lekcja była ci potrzebna?
- czy dowiedziałeś się, nauczyłeś czegoś nowego?
- czy ta lekcja wpłynie na zmianę twojego zachowania lub na postrzeganie zdarzeń wokół ciebie?

Beata Marcinkowska

¹ K.E. Dambach: *Mobbing w szkole*, Gdańsk 2003, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.

BIBLIOGRAFIA:

1. K. Dambach: *Mobbing w szkole*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2003.
2. G. King: *Umiejętności terapeutyczne nauczyciela*, Gdańskie Towarzystwo Psychologiczne, Gdańsk 2003.
3. D. Olwens: *Mobbing – fala przemocy w szkole. Jak ją powstrzymać?*, Jacek Santorski & co, Warszawa 1998.
4. M. Wojciechowski: *Bullying w liceum ogólnokształcącym*, [w:] *Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze* nr 5, Warszawa 2003, s. 28-33.
5. A. Żagell-Klimek: *Boją się chodzić do szkoły. Mobbing wśród uczniów*, [w:] *Gazeta szkolna* nr 36, Warszawa 2003, s. 10.
6. K. Tubylewicz: *Uwaga! Mobbing! Szwedzka szkoła*, [w:] *Zwierciadło*, Wrzesień 2003, nr 9, s. 64-67.

Feedback narracyjny jako narzędzie rozwoju kompetencji kluczowych w edukacji i szkolnictwie zawodowym

MONIKA KAMIEŃSKA

Artykuł omawia koncepcję feedbacku narracyjnego jako narzędzia wspierającego rozwój kompetencji kluczowych w edukacji, ze szczególnym uwzględnieniem szkolnictwa zawodowego. W pierwszej części wskazano ograniczenia tradycyjnych, punktowych form oceniania oraz wyniki badań i raportów dotyczących wpływu informacji zwrotnej na poczucie sprawczości, motywację i relacje w środowisku pracy. Następnie przedstawiono, w jaki sposób feedback narracyjny wzmacnia kompetencje takie jak rozwiązywanie problemów, krytyczne myślenie, współpraca, komunikacja i samodzielność, a także, jak może wspierać orientację zawodową uczniów i budowanie mikropoświadczeń. W części praktycznej zaproponowano zestaw pytań do rozmów rozwojowych, wskazówki dotyczące odwoływania się do kompetencji kluczowych i łączenia informacji zwrotnej z planowaniem ścieżki zawodowej oraz przykład karty pracy dla szkolnictwa hotelarskiego. Artykuł podkreśla, że narracyjny sposób udzielania feedbacku sprzyja budowaniu zaufania, zwiększa zaangażowanie uczniów i lepiej przygotowuje ich do funkcjonowania na współczesnym rynku pracy.

Słowa kluczowe: feedback narracyjny; informacja zwrotna; kompetencje kluczowe; szkolnictwo zawodowe; edukacja branżowa; mikropoświadczenia; orientacja zawodowa; poczucie sprawczości.

W edukacji, podobnie jak w środowisku pracy, wciąż zbyt często mylimy ocenę z rozwojem. Punktacja, klasyfikacja i szybkie podsumowania dominują nad rozmową, która pozwala uczniowi lub słuchaczowi zrozumieć, dokąd zmie-

rza i jakie kompetencje powinien wzmacniać. Najnowsze badania z lat 2024–2026 pokazują, że sposób prowadzenia rozmów rozwojowych w dużej mierze decyduje o tym, czy uczący się buduje poczucie sprawczości, czy je traci.

Narracja zamiast punktów

Badanie zespołu Cornell University (Greco, 2026) wskazuje, że pracownicy, a więc także przyszli absolwenci szkół branżowych, za najbardziej sprawiedliwe i rozwojowe uznają rozmowy prowadzone w formie narracji. Taki feedback osadza ocenę w kontekście realnych działań, decyzji i ograniczeń. Dzięki temu odbiorca rozumie, które kompetencje wykorzystał, co wymaga wzmocnienia oraz jakie umiejętności będą kluczowe na kolejnym etapie rozwoju. To podejście jest spójne z europejskimi ramami kompetencji, takimi jak DigComp czy EntreComp, które podkreślają, że rozwój kompetencji kluczowych wymaga refleksji, samoświadomości i dialogu, a nie jedynie punktowej oceny.

Rynek pracy potwierdza tę potrzebę

Wyniki „Indeksu Nastrojów Zawodowych” Pracuj.pl (2024) pokazują, że choć 45% pracowników otrzymuje feedback co najmniej raz w tygodniu, to tylko 55% dostaje wskazówki praktyczne, a jedynie 48% uznaje je za motywujące. Co więcej, 29% osób po rozmowie traci pewność siebie, 34% odczuwa stres, a 28% uważa, że feedback pogarsza relację z przełożonym. To dane, które powinny szczególnie wybrzmieć w środowisku edukacyjnym, zwłaszcza w szkołach branżowych i technikach. Jeżeli sposób udzielania informacji zwrotnej obniża poczucie sprawczości, to zamiast wspierać rozwój kompetencji, skutecznie go blokuje.

Znaczenie feedbacku narracyjnego w szkolnictwie zawodowym

1. Wzmacnianie kompetencji kluczowych

Narracyjny feedback pozwala nauczycielowi odwołać się do konkretnych sytuacji, w których uczeń wykazał się rozwiązywaniem problemów, krytycznym myśleniem, współpracą, komunikacją, kreatywnością oraz samodzielnością w działaniu. Są to kompetencje stanowiące fundament nowoczesnego szkolnictwa branżowego i warunek adaptacji do zmieniającego się rynku pracy.

2. Orientacja zawodowa oparta na doświadczeniu

Rozmowy rozwojowe prowadzone w formie narracji pomagają uczniom identyfikować mocne strony, rozumieć wymagania branży, planować kolejne kroki edukacyjne i zawodowe oraz świadomie wybierać specjalizacje i ścieżki kształcenia. W szkolnictwie zawodowym, w którym praktyka i doświadczenie mają kluczowe znaczenie, takie podejście pozwala lepiej łączyć edukację z realiami pracy.

3. Mikroświadczania jako naturalne przedłużenie narracji

Narracyjny feedback ułatwia identyfikowanie konkretnych umiejętności, które można potwierdzić mikroświadczaniami (microcredentials). Dzięki nim uczniowie widzą realny postęp, budują portfolio kompetencji i lepiej rozumieją, jak ich działania przekładają się na przyszłe możliwości zawodowe.

A ja może wyglądać wdrażanie feedbacku narracyjnego w praktyce?

Propozycja: Zadaj trzy pytania zamiast wystawiać ocenę

I. Zamiast kończyć zadanie samą oceną, warto zadać trzy proste pytania:

1. Co zrobiłeś i dlaczego w taki sposób?
2. Co zadziałało najlepiej i jakie kompetencje to pokazuje?
3. Co możesz zrobić inaczej następnym razem i jaką umiejętność to wzmocni?

II. Odwołuj się do kompetencji kluczowych

Informacja zwrotna może wprost nawiązywać do konkretnej kompetencji. Zamiast stwierdzenia: „Dobrze wykonane zadanie”, można powiedzieć: „Twoje rozwiązanie pokazuje rozwiniętą kompetencję analityczną i umiejętność pracy z ograniczeniami”. Dzięki temu uczeń lepiej rozumie, które aspekty jego działania są szczególnie wartościowe i dlaczego.

III. Łącz feedback z planowaniem ścieżki zawodowej

Każda rozmowa rozwojowa może kończyć się pytaniem: „Jak ta umiejętność może Ci pomóc w zawodzie, który rozważasz?”. Takie podejście pomaga uczniowi powiązać bieżące doświadczenia z długofalowymi planami zawodowymi.

IV. Dokumentuj rozwój w formie narracyjnej

Portfolio ucznia może zawierać krótkie opisy sytuacji, w których wykazał się daną kompetencją. Staje się ono naturalną bazą do mikroświadczania oraz punktem wyjścia do rozmów o dalszym rozwoju.

Pytanie: – dlaczego to działa?

Narracyjny feedback wzmacnia poczucie sprawczości, buduje relację opartą na zaufaniu i pomaga uczniom widzieć sens wykonywanej pracy. W szkolnictwie zawodowym, gdzie praktyka i doświadczenie są szczególnie ważne, takie podejście staje się jednym z kluczowych narzędzi wspierania rozwoju kompetencji kluczowych.

Narracyjny feedback to metoda, która – zgodnie z badaniami z lat 2024-2026 – wzmacnia motywację, poczucie sprawczości i rozwój kompetencji kluczowych. W szkolnictwie zawodowym ma on szczególne znaczenie, ponieważ pozwala uczniom lepiej rozumieć, w jaki sposób ich działania przekładają się na przyszłą pracę w zawodzie.

A jak nauczyciel może zacząć stosować feedback narracyjny od jutra?

Oto kilka wskazówek:

1. Zadawaj pytania zamiast ograniczać się do oceny.
2. Odwołuj się do kompetencji kluczowych i zawodowych.
3. Opisz fakty, a nie interpretacje.
4. Łącz feedback z realiami pracy w zawodzie.
5. Dokumentuj rozwój ucznia w formie krótkich narracji.

Warto wybrać choć jeden z tych kroków i przetestować go na najbliższych zajęciach, gdyż nawet niewielka zmiana sposobu rozmowy potrafi znacząco wpłynąć na to, jak uczeń postrzega swoje możliwości i dalszy rozwój.

Monika Kamieńska
Fundacja HRP

ŹRÓDŁA, MATERIAŁY POWIĄZANE:

1. Greco, J. (2026). *Narrative-based performance reviews deemed fairest by employees*. Cornell Chronicle.
2. Hyytinen, H., Jämsä, M., Tuononen, T., & Kleemola, K. (2025). *A systematic-narrative review of performance-based assessments of critical thinking in higher education*. *Assessment & Evaluation in Higher Education*.
3. Kim, J., & Zitek, E. (2024). *Performance reviews that actually motivate employees*. *Harvard Business Review*
4. McCann, D. (2024). *Performance reviews under a microscope*. CFO.com.
5. Pracuj.pl. (2024). Indeks Nastrojów Zawodowych.
6. <https://news.cornell.edu/stories/2026/01/narrative-based-performance-reviews-deemed-fairest-employees>

KARTA PRACY – FEEDBACK NARRACYJNY W HOTELARSTWIE

Przykład: Szkoła średnia branżowa / technikum hotelarskie

Sytuacja zawodowa	Zamiast tak	Sformułuj to tak	Wzmacniana kompetencja
Powitanie gościa w recepcji	„Nie umiesz odpowiednio przywitać gościa.”	„W powitaniu zabrakło kontaktu wzrokowego i przedstawienia się. To element budujący pierwsze wrażenie. Przećwiczmy to jeszcze raz krok po kroku.”	Komunikacja interpersonalna, profesjonalizm
Wprowadzanie danych do systemu rezerwacji	„Źle wprowadziłeś/aś dane do systemu.”	„Wprowadzone dane były niekompletne, co w praktyce mogłoby utrudnić meldowanie gościa. Zobaczmy, które pola sprawiły trudność.”	Praca z dokumentacją, kompetencje cyfrowe
Sprzątanie pokoju (housekeeping)	„Pokój jest posprzątny niedokładnie.”	„Kilka elementów wymaga dopracowania, np. ułożenie pościeli i kosmetyków. To ważne detale wpływające na standard naszego hotelu. Przejdźmy je razem.”	Dbalność o szczegóły, standardy jakości
Obsługa w restauracji hotelowej	„Za wolno obsługujesz stoliki.”	„W tym zadaniu ważne jest planowanie kolejności działań. Przeanalizujmy, które czynności zajęły najwięcej czasu i jak je usprawnić.”	Organizacja pracy, zarządzanie czasem
Reklamacje i trudne sytuacje z gośćmi	„Nie radzisz sobie z reklamacjami.”	„W rozmowie zabrakło podsumowania oczekiwań gościa i propozycji rozwiązania. Przećwiczmy, jak można zareagować w podobnej sytuacji.”	Radzenie sobie w stresie, komunikacja
Współpraca w zespole hotelowym	„Nie współpracujesz z grupą.”	„W trakcie zadania część obowiązków wykonywałaś sam, choć wymagały współpracy. Zastanówmy się, jak lepiej podzielić zadania.”	Praca zespołowa, odpowiedzialność
Wygląd i autoprezentacja	„Wyglądasz nieprofesjonalnie.”	„Strój i prezencja są częścią standardu obsługi. Zauważyłam elementy niezgodne z regulaminem. Przejdźmy listę wymagań i zobaczmy, co poprawić.”	Profesjonalizm, świadomość zawodowa
Wypełnianie karty meldunkowej	„Źle wypełniłeś/aś kartę meldunkową.”	„W karcie brakuje kilku obowiązkowych danych. To dokument prawny, dlatego ważna jest dokładność. Przejdźmy pola, które sprawiły trudność.”	Precyzja, odpowiedzialność
Samodzielność podczas zadania	„Powinieneś być bardziej samodzielny/a.”	„W tym zadaniu czekałeś na wskazówki, choć część kroków już znasz. Zastanówmy się, które elementy możesz wykonać samodzielnie następnym razem.”	Inicjatywa, uczenie się
Refleksja nad własną pracą	„To nie tak powinno wyglądać.”	„Jak oceniasz ten etap pracy? Co było najtrudniejsze i co chciał/a/byś zrobić inaczej? Twoja refleksja pomoże Ci rozwijać kompetencje zawodowe.”	Autorefleksja, uczenie się przez doświadczenie

Sensoplastyka w klasie integracyjnej

ANNA GÓRAJ, KATARZYNA GROBER-ROLIŃSKA

„Kształcenie przez sztukę, może być szczególnie ważne nawet nie dlatego, że przysparza artystów, ile przysparza lepszych ludzi”.

/A.H. Maslow/

Współczesny świat stara się łączyć, integrować społeczeństwo, aby unikać segregacji na rzecz wychowania w humanitaryzmie i szacunku do drugiego człowieka. Podejście to obejmuje również obszar edukacji. Czym więc jest integracja? Integracja pochodzi od łacińskiego słowa „integratio”, co oznacza uzupełnienie, dopełnienie, składanie, odnowienie. Klasa integracyjna stanowi przestrzeń do nauki, zarówno dla dzieci rozwijających się typowo, jak i uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych m.in.: z zaburzeniami ze spektrum autyzmu, nadpobudliwości psychoruchowej, niepełnosprawności fizycznej czy intelektualnej. Łączenie dzieci o zróżnicowanych potrzebach edukacyjnych i rozwojowych wymaga wdrożenia metod uwzględniających indywidualizację oraz elastyczne podejście do ucznia. (Szumski, 2019). Jedną z metod spełniających powyższe założenia jest sensoplastyka. Przez potrzeby rozwojowe dziecka należy rozumieć:

- Regulację sensoryczną i emocjonalną tj. poprawa samoregulacji i obniżenie napięcia emocjonalnego u dzieci, czyli zajęcia te pełni ą ważną funkcję w terapii służąc jako narzędzie w modulacji bodźców sensorycznych.
- Rozwój społeczny i integracja grupy – współpraca sprzyja nawiązywaniu relacji rówieśniczych i rozwojowi społecznemu. Dziecko uczy się współdziałania, empatii, akceptacji różnorodności. Ważny aspekt w budowaniu pozytywnych relacji stanowi brak oceniania i rywalizacji.
- Rozwój motoryki i funkcji poznawczych – manipulowanie różnorodnymi materiałami sensorycznymi sprzyja rozwojowi motoryki małej, koordynacji wzrokowo-ruchowej oraz siły i precyzji ruchów, tym samym ułatwiając i wspomagając proces nauki pisania. Ponadto usprawniają funkcje poznawcze, w tym planowanie działań i koncentrację uwagi.

d) Wspieranie komunikacji – dzięki możliwości wspólnego działania tworzą naturalną płaszczyznę do komunikacji werbalnej oraz niewerbalnej.

e) Wzmocnienie poczucia sprawczości – dziecko dzięki świadomości braku oceniania może doświadczać sukcesu, sprawczości, buduje pozytywne poczucie własnej wartości.

Sensoplastyka to metoda edukacji sensoryczno-plastycznej, łącząca elementy terapii sensorycznej i arteterapii. Stworzona została przez Panią Izabelę Stefańską – coach, pedagog twórczości, założycielka Inkubatora Inspiracji. Od wielu lat zajmuje się pedagogiką twórczości oraz profilaktyką arteterapeutyczną, czyli działaniami pro-rozwojowymi, opartymi na wykorzystywaniu naturalnej ekspresji twórczej człowieka. W związku z powyższym czym jest sensoplastyka? Jest to metoda oparta na manipulowaniu różnymi przedmiotami, materiałami o zróżnicowanej fakturze, strukturze, barwie, zapachu, smaku, zróżnicowanych właściwościach fizycznych m.in. mąka, ryż, kasza, makarony, barwniki spożywcze, olej, pobudzając do kreatywnego działania i co najważniejsze wszystko to z czego można skorzystać jest łatwo dostępne i bezpieczne dla dzieci. Dzięki możliwości swobodnej aktywności sensorycznej dzieci z poznają świat za pomocą wszystkich zmysłów, stąd przedrostek „senso”. Ważną cechą tego typu zajęć stanowi proces, a nie efekt. Proces, czyli eksploracja, doświadczenie, radość z działania.

Zastanówmy się więc jakie korzyści płyną z włączenia sensoplastyki w proces edukacji młodego człowieka:

- Uwalnianie naturalnej ekspresji twórczej;
- Wspieranie samodzielności;
- Czerpanie satysfakcji z kreatywnego działania;
- Doświadczenie sukcesów przy realizacji swoich pomysłów;

- Wychodzenie poza schematy;
- Współdziałanie i wzajemna pomoc w celu osiągnięcia wyznaczonych planów.

Warto podkreślić rolę nauczyciela w procesie realizacji zajęć sensoplastycznych., którego zadaniem jest stworzenie środowiska sprzyjającego eksploracji sensorycznej przy zachowaniu neutralności, czyli pełni on rolę towarzysza i obserwatora. Nauczyciel pomaga zespołowi efektywnie współdziałać w celu osiągnięcia zamierzonego celu, ale nie angażuje się merytorycznie w treść zadania. Tworzy przestrzeń do pozytywnej komunikacji i dobrej atmosfery podczas spotkań, jest otwarty na potrzeby uczniów, a dzięki zastosowanym technikom umożliwia im osiągnięcie celu, bez podania gotowej odpowiedzi, gdyż „najlepsi nauczyciele to tacy, którzy pokażą Ci gdzie patrzeć, ale nie powiedzą Ci co masz widzieć” Alexandra K. Trenfor.

Warto jeszcze zwrócić uwagę na zasady jakie towarzyszą organizacji tego typu zajęć. A mianowicie:

- Dbamy o zapewnienie bezpiecznej przestrzeni do działania;
- Dajemy uczestnikom możliwość ubrudzenia się;
- Nie wydajemy poleceń, ale zachęcamy;
- Dostrzegamy trudne sytuacje i wspieramy w ich przeżywaniu.

Podsumowując sensoplastyka to metoda pracy edukacyjno- terapeutycznej, oparta na wielozmysłowym doświadczaniu otoczenia poprzez swobodną aktywność dziecka. Ponadto w klasie integracyjnej stanowi atrakcyjną formę zajęć będąc równocześnie narzędziem, wspierającym integrację, rozwój i dobre samopoczucie uczniów. Tworzy przestrzeń do bycia sobą, możliwość wyrażania swoich myśli bez świadomości bycia ocenianym, uczy akceptacji różnic, buduje wspólnotę opartą na zrozumieniu oraz indywidualizacji oddziaływań pedagogicznych.

Sensoplastyka w klasie integracyjnej przynosi wielowymiarowe korzyści zarówno uczniom, jak i nauczycielowi. Dzieci zyskują przede wszystkim możliwość harmonijnego rozwoju – uczą się regulować emocje, rozwijają swoje zmy-

sły, motorykę oraz kompetencje społeczne. Dzięki swobodnej ekspresji twórczej wzrasta ich poczucie własnej wartości i sprawności, a brak oceniania pozwala na bezpieczne eksperymentowanie i odkrywanie własnych możliwości. Zajęcia te sprzyjają również budowaniu relacji rówieśniczych, ucą współpracy, empatii oraz akceptacji różnorodności, co ma szczególne znaczenie w klasie integracyjnej.

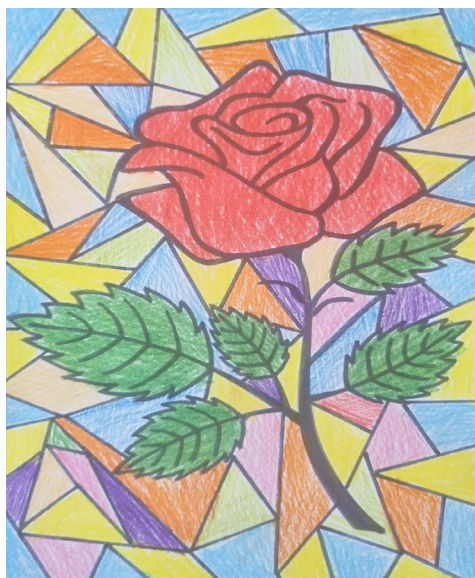
Dla nauczyciela sensoplastyka stanowi cenne narzędzie dydaktyczne i terapeutyczne, które umożliwia lepsze poznanie uczniów, ich potrzeb, emocji oraz sposobów reagowania. Pozwala na indywidualizację pracy oraz tworzenie przyjaznego, wspierającego środowiska edukacyjnego. Nauczyciel, pełniąc rolę towarzysza i obserwatora, rozwija swoje kompetencje w zakresie uważności, empatycznej komunikacji i elastycznego podejścia do procesu nauczania.

W efekcie sensoplastyka buduje przestrzeń, w której zarówno dziecko, jak i nauczyciel mogą doświadczać autentycznego kontaktu, radości z działania oraz wspólnego odkrywania świata, co przekłada się na wyższą jakość procesu edukacyjnego i wychowawczego.

Anna Góraj, Katarzyna Grober-Rolińska
Nauczycielki Szkoły Podstawowej nr 162 w Łodzi

BIBLIOGRAFIA:

1. Bugajska A., Wiktor-Stępień A., *Zabawy sensoryczne na każdy dzień. Lato I* – Kraków : CEBP 24.12 Sp. z o.o., 2022.
2. Chrzanowska I., Szumski G., *Edukacja włączająca w przedszkolu i szkole*, Warszawa : Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, 2020.
3. Marcinkowska K., Michejda-Kowalska K., *Gładkie i chropawe* – Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1995
4. Stańko M., Kaczmarek., *Arteterapia i warsztaty edukacji twórczej* – Warszawa: Difin, 2013.
5. Stefańska J.A., *Sensoplastyka* – opis metody (autorstwa metody Inkubator Inspiracji)
6. Tomala J., *Plastyka w edukacji wczesnoszkolnej: poradnik dla nauczycieli* – Wydanie I. – Kraków: Impuls, 2023.
7. Wieczór E., Szmalec J., Brzuzy G., *Sensoryka i motoryka w rozwoju dziecka i uczeniu się w aspekcie terapii integracji sensorycznej* / redakcja naukowa – Wydanie pierwsze. – Warszawa: Difin, 2019.

Guess where I come from?

IZABELA CZYŻEWSKA

...czyli zgadnij skąd pochodzę? Pod takim tytułem odbyło się spotkanie uczniów klas ósmych Szkoły Podstawowej Nr 204 z młodymi wolontariuszami z różnych krajów. To już trzecia edycja, a celem nadrzędnym takich spotkań jest komunikacja w języku angielskim. Warsztaty trwają zawsze 2 godziny lekcyjne. Najpierw goście opowiadają po angielsku o krajach swojego pochodzenia. Dużo mówią, zadają pytania, stosują podpowiedzi w formie zdjęć lub prezentacji multimedialnej, niekiedy używają rekwizytów, jak np. element garderoby typowy dla danego regionu. Kiedyś pewien Marokańczyk prezentował, jak serwuje się w jego kraju herbatę. Na ceremonię parzenia herbaty nie starczyłoby czasu, zatem napar przyniósł ze sobą w termosie. Uczniowie też mogli się sprawdzić w nalewaniu herbaty tak, by została dobrze napowietrzona.

Pierwsza godzina warsztatów przełamuje lody. Kolejna to zajęcia w grupach. Każda grupa zaprasza do stolika jednego gościa. Uczniowie opowiadają o ciekawych miejscach w Polsce, o znanych Polakach, pomagając sobie uprzednio przygotowanymi zdjęciami. Czasem dochodzi do zabawnych sytuacji, gdy gość wie o naszym kraju więcej niż uczniowie. Rozmowy w grupach często schodzą na inny tor i mają charakter mniej formalny. Młodzież jest ciekawa, w jakim wieku dzieci w innych krajach rozpoczynają naukę szkolną. Uczniowie wypytyują o motywy wybrania Polski na miejsce rocznego wolontariatu i czym nasi goście zajmują się w Łodzi.

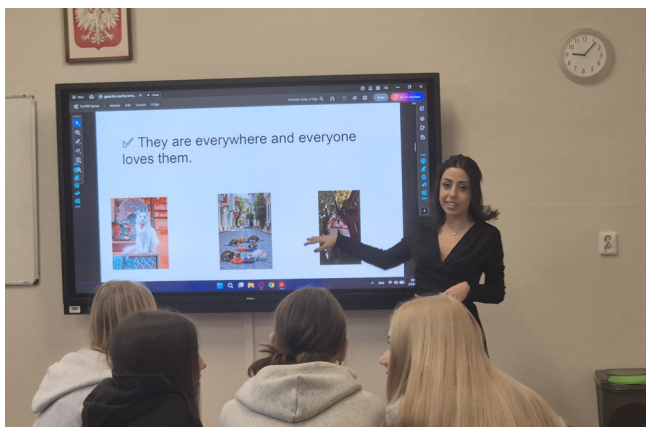
Potem kilku chętnych uczniów pełni rolę przewodników i oprowadza wolontariuszy po szkole. Ale to jeszcze nie koniec. Na lekcji języka angielskiego uczestnicy warsztatów opowiadają nauczycielowi języka angielskiego o swoich wrażeniach ze spotkania. Robią to oczywiście w języku angielskim. Dzieci z młodszych klas dopytują, czy też będą mieć takie warsztaty. Odpowiedź brzmi: tak, w ósmej klasie.

Z wolontariuszami przy kąciku patrona.

Dlaczego takie warsztaty są godne polecenia? Organizacja spotkania nie jest trudna. Przygotowania nie wiążą się praktycznie z żadnymi kosztami. Dzieci bez opuszczania szkoły mogą poćwiczyć język angielski i nie bać się popełnianych błędów (germanistka ich nie wychwyci). No i w końcu zarówno dla naszych uczniów, jak i dla gości, język angielski jest językiem obcym. Miło patrzeć, jak ósmoklasiści swobodnie komunikują się w języku obcym.

Izabela Czyżewska
nauczyciel w Szkole Podstawowej Nr 204 w Łodzi

Wolontariuszka z Turcji opowiada o wszechobecnych kotach.

Uczniowie opowiadają młodej Egipcjance o Polsce.

Tworzymy pocztówki terapeutyczne

II edycja akcji Koła Łódzkiego Polskiego Towarzystwa Biblioterapeutycznego

GABRIELA WIKTORCZYK

Koło Łódzkie Polskiego Towarzystwa Biblioterapeutycznego z okazji IV Ogólnopolskiego Tygodnia Biblioterapii zorganizowało po raz drugi akcję tworzenia pocztówek terapeutycznych.

W listopadzie 2025 r. po raz czwarty, pod egidą Polskiego Towarzystwa Biblioterapeutycznego odbył się Ogólnopolski Tydzień Biblioterapii. Hasło przewodnie tegorocznej edycji brzmiało: „Czytanie daje siłę! Biblioterapia w kształtowaniu wrażliwości”. Obchody Tygodnia Biblioterapii mają na celu popularyzację biblioterapii jako skutecznej metody w edukacji, wychowaniu i terapii. W tym roku podkreślona została rola literatury w procesie kształtowania wrażliwości, która uczy akceptacji uczuć, rozwija empatię i inteligencję emocjonalną, wzmacnia intuicję, życzliwość wobec innych i kreatywność, buduje odporność psychiczną.

Do udziału w Ogólnopolskim Tygodniu Biblioterapii PTB zaprasza co roku placówki oświatowe, instytucje kultury, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, szpitale, centra zdrowia psychicznego, domy opieki społecznej. W ramach Tygodnia Biblioterapii instytucje te organizują rozmaite przedsięwzięcia: warsztaty, seminaria, konferencje czy webinary.

W obchody Tygodnia Biblioterapii włączyło się także Koło Łódzkie Polskiego Towarzystwa Biblioterapeutycznego organizując akcję „Tworzymy pocztówki terapeutyczne”. Była to II edycja akcji.

W I edycji, zorganizowanej w listopadzie 2024 r. wzięło udział 7 bibliotek. Były to placówki, w których pracują człon-

kowie Koła Łódzkiego PTB. Powstało wówczas ok. 100 pocztówek, które zostały przekazane podopiecznym Stowarzyszenia Hospicjum Łódzkiego.

W 2025 r. postanowiliśmy poszerzyć zarówno grono placówek tworzących kartki terapeutyczne, jak i krąg odbiorców.

Ideą, która niezmiennie przyświeca akcji jest to, że słowa mają moc, a czytanie daje siłę. Dlatego przygotowujemy pocztówki, na których znajdują się specjalnie wybrane cytaty z książek. Są to słowa wzmacniające, kojące, podnoszące na duchu, przynoszące nadzieję. Technika plastyczna wykonania kartek jest dowolna.

Nasza akcja, objęta w tym roku patronatem Polskiego Towarzystwa Biblioterapeutycznego rzeczywiście poszerzyła swój zasięg o placówki nie tylko z Łodzi i województwa łódzkiego, ale z różnych części Polski.

Pomiędzy 14 a 21 listopada 2025 r. akcja została zrealizowana w 14 placówkach:

- Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Łodzi (CRE WŁ w Łodzi),
- Wydział Nauk o Wychowaniu Uniwersytetu Łódzkiego,
- Biblioteka na Pięknej – Filia nr 73 Biblioteki Miejskiej w Łodzi,
- Biblioteka Ferment – Filia nr 35 Biblioteki Miejskiej w Łodzi,
- Miejsko-Powiatowa Biblioteka Publiczna im. Bolesława Prusa w Zgierzu,

Warsztat tworzenia kartek – Koło Łódzkie PTB.

- Biblioteka Szkoły Podstawowej nr 8 w Zgierzu,
- Biblioteka Publiczna im. Jana Machuńskiego w Aleksandrowie Łódzkim,
- Gminna Biblioteka Publiczna w Rzgowie,
- Szkoła Podstawowa nr 64 im. Hansa Christiana Andersena w Łodzi,
- Przedszkole Miejskie nr 101 w Łodzi,
- Zespół Placówek Oświatowych im. ks. prof. J. Tischnera przy Małopolskim Centrum Rehabilitacji Dzieci „Solidarność” w Radziszowie,
- Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 5 w Sosnowcu,
- Bezpłatna Szkoła dla Dorosłych „Edukacja” w Radomsku,
- Biblioteka Pedagogiczna w Płońsku.

Pocztówki terapeutyczne powstawały podczas warsztatów zorganizowanych w tych placówkach lub na specjalnie przygotowanych stoiskach dla czytelników. Warsztatom towarzyszyły w niektórych miejscach wystawki książek do biblioterapii.

Dodatkowo zorganizowany został warsztat tworzenia pocztówek terapeutycznych dla członków Koła Łódzkiego. Był to warsztat malowania akwarelami, który przeprowadziła członkini Koła Anna Kubiak-Szeligowska. Wzięło w nim udział 11 członków Koła. Warsztat był okazją do spotkania się w tym ważnym dla biblioterapeutów czasie, integracji i zdobycia nowych umiejętności. Warsztaty przebiegły w atmosferze wzajemnej sympatii i życzliwości, a jak podkreślali

uczestnicy, proces tworzenia kartek dla nich samych miał wymiar terapeutyczny.

Łącznie w ramach akcji tworzenia pocztówek terapeutycznych powstało blisko 1000 (!) prac, które zostały przekazane podopiecznym hospicjów, domów pomocy społecznej, domów dziennego pobytu. Wśród odbiorców kartek są m.in. pacjenci i podopieczni Stowarzyszenia Hospicjum Łódzkiego, Hospicjum im. Jana Pawła II w Zgierzu, Środowiskowego Domu Samopomocy „Drzewo Życia” w Łodzi, Środowiskowego Domu Samopomocy w Radomsku, Specjalistycznego Zakładu Opieki Zdrowotnej „FEL-MED.” Sp. z o.o., Domu Dziennego Pobytu przy ul. Obywatelskiej w Łodzi.

Jako przewodnicząca Koła Łódzkiego PTB i koordynatorka akcji „Tworzymy pocztówki terapeutyczne” dziękuję wszystkim uczestnikom akcji za twórczą pracę, poświęcony czas i ogromne zaangażowanie.

Czytanie daje siłę! Słowa mają moc niesienia dobra, ciepła i wrażliwości, warto się nimi dzielić i z ich pomocą przekazywać życzliwość, wsparcie i nadzieję!

Już teraz zapraszam do przyszłorocznej III edycji akcji tworzenia pocztówek terapeutycznych oraz innych wspólnych działań w zakresie biblioterapii w ramach Koła Łódzkiego Polskiego Towarzystwa Biblioterapeutycznego.

Gabriela Wiktorczyk

Biblioteka Miejska w Łodzi
Polskie Towarzystwo Biblioterapeutyczne

Wymiana korespondencyjna z uczniami z Hiszpanii

IZABELA CZYŻEWSKA

W Szkole Podstawowej nr 204 w Łodzi drugim językiem obcym jest język niemiecki. Dzieci uczą się go od siódmej klasy w wymiarze dwóch godzin tygodniowo. Czy to dużo? Czy to mało? Wystarczająco, by prowadzić wymianę korespondencyjną z rówieśnikami z Valenci w języku niemieckim. Po kilku miesiącach nauki dzieci są w stanie się przedstawić, opowiedzieć o swojej rodzinie, zainteresowaniach, szkole i o to samo zapytać. Korzyści z takiej wymiany są obopólne. Dzieci odrywają się od tradycyjnej nauki z podręcznikiem i w praktyce wykorzystują poznane słownictwo i zwroty. Rola nauczyciela ogranicza się do wspierania, nakierowywania, sugerowania i nadzorowania, by list miał odpowiednią formę. Musi być zatem data, pozdrowienie, pożegnanie i podpis. Drobne błędy mogą być, przecież

dzieci są na etapie początkującym. Potem wszystkie listy pakowane są do jednej koperty i opatrzone pieczęcią szkoły odbywają podróż do odległej Hiszpanii. Można sobie zadać pytanie: kto dziś w dobie Internetu i rozwiniętej technologii informacyjnej pisze listy? Również dlatego warto zapoznać dzieci z tą może niemodną, może trochę archaiczną drogą komunikacji. Dopelnieniem całego projektu jest gablota na korytarzu, gdzie społeczność szkolna może poczytać informacje o szkole partnerskiej, o Valenci i o Hiszpanii jak również obejrzyć fotorelacje z pisania listów w naszej szkole i szkole partnerskiej.

Izabela Czyżewska
SP Nr 204 w Łodzi

Między sumieniem a liryką...

Podsumowanie roku 2025 w cieniu Stefana Żeromskiego i Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej

DOROTA SPYCHAŁA, NATALIA RAJCZA

*Teraz już znasz, najmiłszy,
zagadkę życia...*

- Czemu milczysz,

Ty, któryś mówił prawdę o wielkich przeżyciach?

Tak o patronie XXV Liceum Ogólnokształcącego w Łodzi, Stefanie Żeromskim, pisała Maria Pawlikowska-Jasnorzewska. Oboje twórcy byli Patronami Roku 2025 i to właśnie oni stali się głównymi bohaterami uroczystości w liceum przy ul. Podhalańskiej.

15 stycznia 2026 roku z twórczością Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej zmierzali się uczniowie najstarszych klas szkół podstawowych z Łodzi i okolic, którzy wzięli udział w Międzyszkolnym Konkursie „Szept i siła”. Młodzi recytatorzy udowodnili, że słowo poetyckie wciąż potrafi poruszać, zachwycać i nieść głębokie emocje. Delikatność i liryzm wierszy przeplatały się z odwagą interpretacyjną oraz świadomą pracą nad głosem, gestem i pauzą. Każdy występ był osobistą opowieścią – cichą lub pełną napięcia – w której szept zamieniał się w siłę przekazu. Dojrzałość interpretacji i autentyczne emocje sprawiły, że publiczność mogła prze-

żyć poezję na nowo. „Szept i siła” okazały się nie przeciwieństwami, lecz dwiema twarzami tej samej pasji do słowa.

Konkurs odbył się dzięki życzliwości Pani Dyrektorki XXV Liceum Ogólnokształcącego Bogumiły Ziółkowskiej-Pawlak, której ciepłe słowa były wsparciem dla uczestników zmagania recytatorskich.

Jury, w skład którego, obok nauczycieli, weszły również uczennice liceum, laureatki wielu konkursów recytatorskich – Maja i Zosia, wyłoniło zwycięzców. Wśród nich znaleźli się uczniowie ze Szkoły Podstawowej nr 41 im. Króla Władysława Jagiełły, Szkoły Podstawowej nr 199 im. Juliana Tuwima oraz Szkoły Podstawowej nr 38 im. dr. Henryka Jordana.

Druga część uroczystości poświęcona była podsumowaniu działań podjętych w XXV Liceum Ogólnokształcącym w związku z Rokiem Stefana Żeromskiego ustanowionym przez sejm, który w uzasadnieniu podał, że „to jeden z najwybitniejszych polskich pisarzy, duchowy autorytet polskiej inteligencji, autor opowiadań, powieści i dramatów, które ukształtowały narodowe myślenie wielu pokoleń Polaków.”

Swą obecnością uroczystość zaszczyliły: Pani Dyrektorka Wydziału Nadzoru Pedagogicznego – Dorota Derecka, Pani

Przywitanie gości przez Panią Dyrektorkę XXV Liceum Ogólnokształcącego Bogumiłę Ziółkowską-Pawlak

Inspektor Wydziału Edukacji – Anna Kuś-Kasprzak, Pani Grażyna Bartczak-Bednarska – konsultant do spraw bibliotek i edukacji czytelniczej Wojewódzkiego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli, Pani Danuta Górecka – kierownik pracowni humanistycznej i konsultant Łódzkiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego, Pani Ewa Sztombka – konsultant Łódzkiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego.

Pani Dyrektor XXV Liceum Ogólnokształcącego, Bogumiła Ziółkowska-Pawlak, przywitała zaproszonych gości, wprowadziła w atmosferę wspomnień o Stefanie Żeromskim i oddała głos uczniom.

W programie artystycznym, przygotowanym przez nauczycieli języka polskiego, młodzież zaprezentowała utwory patrona szkoły dotyczące najgłębszych pokładów ludzkich emocji, dramatów, nadziei i tęsknot, podkreślając siłę i aktualność literackiego przesłania pisarza. Młodzi artyści stworzyli poruszające do głębi serc wystąpienie, które na długo pozostanie w pamięci publiczności. Z ogromną wrażliwością i dojrzałością oddali ducha twórczości pisarza, przywołując jego słowa, myśli i wartości. Każda recytacja, każdy gest i każda chwila ciszy niosły ze sobą silne emocje, zaś piosenki wykonane przez uczniów głęboko wzruszyły zebranych. Wiele osób nie kryło łez, a atmosfera skupienia i zachwyty były najlepszym dowodem na to, jak mocno ten występ poruszył serca słuchaczy.

Uczniowie przypomnieli również wszystkie konkursy i działania roku 2025 zainspirowane twórczością Stefana Żeromskiego, który swoim życiem i słowem pokazał, jak wielką jest potęgą wrażliwości człowieka.

W związku z Rokiem Żeromskiego uczniowie łódzkich szkół oraz społeczność XXV Liceum Ogólnokształcącego uczestniczyli w:

- poetyckim konkursie „Żeromski w strofach zaklęty”;
- konkursie „Zaczytani w Żeromskim”;
- konkursie fotograficznym „Śladami Żeromskiego – fotograficzna podróż przez cytaty”;
- konkursie plastycznym „Świat Żeromskiego w kolorach”;
- konkursie na „Zaproszenie ze świata Żeromskiego”;
- akcji #selfie z Żeromskim;
- i akcji kamyczki Żeromskiego.

Wszystkie działania pozwoliły na głębszą refleksję nad życiem i twórczością Stefana Żeromskiego nazywanego „sumieniem narodu” i dowiodły, że myśl pisarza „Człowiek jest to rzecz święta, której krzywdzić nikomu nie wolno”, stanowiąca fundament wartości społeczności XXV Liceum Ogólnokształcącego, jest wciąż aktualna i niezbędna w kształtowaniu wrażliwości młodych ludzi.

Dorota Spychała, Natalia Rajczak
XXV LO w Łodzi

„Bliżej Nauczyciela – dobra edukacja zaczyna się tam, gdzie jesteś”

Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Łodzi
CRE WŁ w Łodzi

LUDMIŁA FABISZEWSKA – AUTOR PROJEKTU

Uzasadnienie realizacji projektu

Współczesna szkoła funkcjonuje w dynamicznie zmieniających się warunkach edukacyjnych, społecznych i technologicznych. Nauczyciele potrzebują stałego wsparcia metodycznego, możliwości wymiany doświadczeń oraz dostępu do aktualnej wiedzy bez konieczności ponoszenia kosztów i dojazdów do Łodzi.

Projekt „Bliżej Nauczyciela” odpowiada na potrzebę **zwiększenia dostępności doskonalenia zawodowego** poprzez organizację **wyjazdowych konferencji metodycznych** w różnych miastach województwa łódzkiego, m.in. w:

- Aleksandrów Łódzki
- Głowno
- Kraszkowice
- Koluszki
- Radomsko
- Zduńska Wola
- Pabianice
- Rzgów
- Brzeziny

Działania realizowane będą na terenie województwa łódzkiego.

Cele projektu

Cel główny:

Podniesienie jakości pracy szkół i placówek oświatowych poprzez zwiększenie dostępności oraz efektywności doskonalenia zawodowego nauczycieli w regionie.

Cele szczegółowe:

1. Zapewnienie lokalnego dostępu do aktualnej wiedzy metodycznej.
2. Integracja środowiska nauczycielskiego w poszczególnych powiatach.
3. Promowanie nowoczesnych metod nauczania i oceniania.
4. Wzmocnienie roli doradców metodycznych WODN jako partnerów szkół.
5. Wymiana dobrych praktyk między nauczycielami różnych etapów edukacyjnych.

Grupa docelowa

- nauczyciele wszystkich etapów edukacyjnych,
- dyrektorzy szkół i placówek oświatowych,

- pedagodzy, psychologzy szkolni,
- doradcy metodyczni i konsultanci.

Główne działania projektowe

Organizacja wyjazdowych konferencji metodycznych
Każda konferencja obejmować będzie:

- wykład ekspercki (aktualne kierunki zmian w edukacji),
 - warsztaty metodyczne w grupach przedmiotowych,
 - panel dobrych praktyk nauczycieli z regionu,
 - konsultacje indywidualne z doradcami metodycznymi.
- Tematyka konferencji będzie dostosowana do potrzeb lokalnych środowisk i może obejmować m.in.:
- ocenianie kształtujące,
 - edukację włączającą,
 - wykorzystanie technologii cyfrowych,
 - pracę z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,
 - dobrostan nauczyciela i ucznia.

Konferencja „W rytmie rozwoju nauczyciela” – relacja z wydarzenia

4 marca 2026

To był dzień, który na długo pozostanie w pamięci uczestników. W Młodzieżowym Domu Kultury im. Grzegorza Pintera w Aleksandrowie Łódzkim spotkali się nauczyciele reprezentujący różne etapy edukacyjne, aby przez pięć intensywnych godzin rozwijać swoje kompetencje, poszerzać perspektywy zawodowe i czerpać inspirację do dalszej pracy. Bezpłatna konferencja „W rytmie rozwoju nauczyciela”, zrealizowana w marcu 2026 roku, pokazała, że wysoki poziom profesjonalizmu może harmonijnie współistnieć z atmosferą życzliwości i radości, a rozwój zawodowy i dobrostan nauczyciela stanowią wzajemnie uzupełniające się wartości.

Od pierwszych minut wydarzenia ton nadawał starannie przygotowany program merytoryczny. Część wykładowa (3 godziny) płynnie łączyła się z blokami warsztatowymi (2 godziny), tworząc harmonijną całość obejmującą zarówno solidną porcję wiedzy, jak i inspiracje oraz praktyczne

rozwiązania możliwe do zastosowania w codziennej pracy dydaktycznej.

Na scenie pojawili się **wyjątkowi prelegenci**:

- **Beata Florek** – z mocnym, potrzebnym akcentem o odpowiedzialności zawodowej: „Zaniedbanie lub zaniechanie to najlepszy sposób na dyscyplinarne odpowiadanie”.
- **Ewa Adamkiewicz** – krok po kroku przeprowadziła nas przez „Scenariusz sukcesu” lekcji otwartej.
- **Barbara Łaska** – rozwiązała stres wokół „Awansu zawodowego – egzaminu i rozmowy kwalifikacyjnej”.
- **Ludmiła Fabiszewska** – „Muzyczne espresso” dodało energii (dosłownie i w przenośni) na szkolne lekcje muzyki.
- **Katarzyna Wdowiak-Błaszczak** – w prelekcji „Między dzwonkiem a ciszą – rytm pracy a dobrostan nauczyciela” przekazała uczestnikom obrazy i cytaty, które miały skłonić do zastanowienia się nad dobrostanem nauczyciela.
- **Sławomir Piętakiewicz** – domknął program ruchem i zabawą: „Ruch i zabawa – samopoczucie poprawa!”.

Uczestnicy podkreślali, że **wyszli z gotowymi narzędziami**: od klarownych ścieżek awansu, przez scenariusze lekcji, po mikro-praktyki dobrostanu. To spotkanie było **świętem nauczycielskiego rozwoju** – z muzyką, ruchem i... przeszczerzeniem na oddech.

Podziękowania

Z serca dziękujemy instytucjom, które objęły wydarzenie patronatem: **Burmistrz Aleksandrowa Łódzkiego Pan Jacek Lipiński**, wydawnictwo **Bliżej Przedszkola** – Redaktor Naczelny **Robert Halik** – dzięki Wam mogliśmy spotkać się

w tak licznym gronie i udostępnić udział bezpłatnie. Dziękujemy również **szczególnym gościom**:

- Dyrektor Departamentu Edukacji Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi – Pani Beata Świdarska,
 - Zastępca Burmistrza Aleksandrowa Łódzkiego Pan Piotr Adamkiewicz
 - Naczelnik Wydziału Edukacji, Kultury i Sportu Pani Hanna Beda,
- Wasza obecność dodała naszej konferencji wyjątkowego blasku.

Konferencja „Kompetencje jutra. Awans, prawo i kreatywne metody pracy w teorii i praktyce” – relacja z wydarzenia

11 marca 2026

Energia przyszłości już dziś! Tak najłatwiej podsumować naszą marcową konferencję w Miejskim Ośrodku Kultury w Głownie. Pięć godzin merytorycznych wystąpień i warsztatów udowodniło, że nowoczesny nauczyciel łączy sprawność prawną, biegłość w awansie i **kreatywne metody pracy** – a wszystko to z troską o dobrostan swój i uczniów. Wydarzenie – koordynowane przez **Sławomira Piętakiewicza** – było bezpłatne i zgromadziło szerokie grono nauczycieli, od edukacji wczesnoszkolnej po przedmiotowców.

Organizatorzy przeprowadzili uczestników przez kluczowe obszary: prawo i odpowiedzialność, ścieżki awansu, muzyczne inspiracje, pracę z obrazem oraz ruch w klasie.

Na scenie:

- **Beata Florek** – twarde, ale konieczne „BHP zawodu”: odpowiedzialność i konsekwencje zaniedbań.
- **Ewa Adamkiewicz** – „Scenariusz sukcesu” dla lekcji otwartej, czyli jak przygotować się bez stresu i z efektami.
- **Barbara Łaska** – „Awans zawodowy: egzamin i rozmowa kwalifikacyjna” w praktycznych krokach.
- **Ludmiła Fabiszewska** – „Inspiracje muzyczne na każdy dzień – jak uczyć, żeby pokochać muzykę?”
- **Katarzyna Wdowiak-Błaszczyk** – „Co widzisz, a co myślisz? Obraz jako punkt wyjścia do rozmowy z uczniami” – o mocy pracy z obrazem i krytycznym myśleniu.

- **Sławomir Piętakiewicz** – finał z energią: „Ruch i zabawa – samopoczucie poprawa!”

W efekcie uczestnicy **zyskali pewność** w obszarze awansu i prawa, **konkretne scenariusze** do prowadzenia lekcji, świeże pomysły muzyczne i wizualne, a także zestaw ćwiczeń, które natychmiast wprowadzą do klasy. To była **żywa lekcja kompetencji jutra** – praktyczna, inspirująca, pełna wymiany doświadczeń i sieciowania.

Podziękowania

Z wdzięcznością dziękujemy instytucjom obejmującym patronat: **Burmistrz Głowna Pan Grzegorz Janeczek** – dzięki Wam stworzyliśmy przestrzeń wymiany, która realnie wzmacnia szkołę. Dziękujemy **szczególnym gościom**: **Izabela Kotecka** – dyrektor Przedszkola Miejskiego nr 1 w Głownie za zaangażowanie, poświęcony czas, pomoc w organizacji i ogromna życzliwość.

Autorki: *Ludmiła Fabiszewska*

Wicedyrektor WODN w Łodzi; Nauczyciel-konsultant ds. edukacji artystycznej i wychowania przedszkolnego
l.fabiszewska@cre-lodz.edu.pl, tel. 690 108 032

Katarzyna Wdowiak-Błaszczyk

Nauczyciel konsultant ds. języka polskiego
k.wdowiak-blaszczyk@cre-lodz.edu.pl, tel. 451 694 746

Wortal Literacki granice.pl – recenzje

Dzikie i domowe. Jak człowiek udomowił zwierzęta

Recenzuje: Danuta Szelejewska

Pojęcie „udomowiony” najczęściej przywodzi na myśl psa wywodzącego się od wilka. O tym, jakie zwierzęta, gdzie i kiedy poddane zostały procesowi przekształcania cech i właściwości, opowiada książka *Dzikie i domowe. Jak człowiek udomowił zwierzęta, które kiedyś żyły w stanie dzikim*.

Rozpoczynając od historii udomawiania, Jean-Baptiste de Panafieu sięga do okresu sprzed dziesięciu tysięcy lat, kiedy to na Bliskim Wschodzie chwytało dzikie kozy oraz owce i dokarmiano je w zamian za mięso, futra i mleko. Autor omawia zagadnienie selekcji, opowiada o powstawaniu wyspecjalizowanych ras, wyjaśnia różnice pomiędzy oswojeniem a udomawianiem. Z jednej strony docenia postępy w biologii (krowie mleko łatwiej strawne dla ludzi, przeszczepianie organów świni człowiekowi), z drugiej natomiast ubolewa nad brakiem humanitarnych warunków w hodowlach (wraz z zakazaną w wielu krajach produkcją kaczych wątróbek foie gras).

Książeczka przemawia do czytelnika jasnością wypowiedzi oraz prostotą przekazu. Zagadnienia wchodzące w skład ogólnej historii udomawiania stanowią wprowadzenie do części poświęconej poszczególnym zwierzętom. Schematyczny układ rozdziałów (z zaznaczeniem, o jakie zwierzę chodzi) zawiera stałe elementy: krótka informacja ogólna, dane dotyczące początków kontaktu z człowiekiem, zestawienie zwierzęcia dzikiego z udomowionym oraz opatrzone tytułem *A dzisiaj...* odniesienie do czasów współczesnych. Całość zamyka rozdział poświęcony tym zwierzętom, których nie zaliczono do grona najbardziej popularnych spośród zwierząt domowych i gospodarskich (np. jedwabnik, kawia domowa czy fretka). Publikacja została obficie opatrzona barwnymi ilustracjami, grafikami, wyliczeniami, zestawieniami oraz porównaniami.

Jean-Baptiste de Panafieu przekazuje zoologiczną wiedzę w prosty i ciekawy sposób. Używa sformułowań zrozumiałych dla uczniów młodszych klas szkoły podstawowej, trudne pojęcia tłumaczy. Nie brakuje w lekturze dat, miejsc, opisów wydarzeń, faktów historycznych i ciekawostek. Adekwatne do treści kolorowe ilustracje (wraz z graficznym spisem treści i piękną okładką) autorstwa Simona Bailly'ego doskonale wzmacniają przekaz: współgrając z tekstem, czynią go przystępnym zarówno wizualnie, jak i pod względem przyswajalności treści, jej zrozumienia oraz zapamiętania. Twarda okładka, kartki grubsze od przeciętnych i duży for-

mat książki przedłużają jej żywotność oraz zapraszają do częstego korzystania.

Publikacja Wydawnictwa Adamada zostanie przyjęta z radością. Dzięki niej przestanie być tajemnicą, *Jak człowiek udomowił zwierzęta* żyjące kiedyś w stanie dzikim.

Plastyczne wymyśl-Anki czyli opowiadania o sztuce

Recenzuje: Justyna Gul

Na sztukę pomysłów kilka

Zasadniczo uprawianie sztuki – i bierne, i czynne – aktywuje sieci neuronalne w korze mózgowej. Ale w którym konkretnie jej obszarze, to zależy już od rodzaju sztuki. (...) Malarstwo będzie aktywowało część wzrokową i w mniejszym stopniu – skroniową. Każda dziedzina sztuki rozwija jednak w nas uwagę poznawczą – pisał w jednej ze swoich książek Jerzy Vetulani, polski psychofarmakolog i neurobiolog. Nie od dziś wiadomo, że każdy bodziec wspomaga procesy rozwojowe dziecka, zaś muzyka, ruch czy właśnie malarstwo są szczególnie istotne dla rozwoju umysłowego i koordynacji ruchów. Dlatego też zajęcia dla maluchów powinny obfitować nie tylko w zabawy ruchowe, śpiewanie czy taniec, ale też wprowadzać dziecko w świat sztuki, uczyć je wrażliwości na piękno, jak również zachęcać do aktywności, do ujmowania swoich emocji, otaczającego ich świata językiem kreski i plamy.

Pomocą w projektowaniu zajęć dla dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym, zarówno w placówkach oświatowych, jak i w domowym zaciszu, służyć może książka Anny Kalbarczyk. Opublikowana nakładem Oficyny Wydawniczej Impuls pozycja *Plastyczne wymyśl-Anki, czyli opowiadania o sztuce* to zbiór krótkich tekstów, inspirujących do kreowania własnej rzeczywistości, do przelania wyobrażeń na papier, do zastanowienia się nad barwami różnorodnych zjawisk fizycznych oraz przyrodniczych. To wspaniała propozycja, która znaleźć się powinna nie tylko w biblioteczkach każdej szkoły czy przedszkola, by mogli z niej aktywnie korzystać nauczyciele, w gabinecie psychologa, a także w każdym domu rodzinnym – może bowiem stanowić wspaniały pomysł na popołudniową zabawę oraz stanowić podwalinę pod kolejne historie czy plastyczne wyzwania.

Dzięki lekturze możemy wraz z dzieckiem wyobrażać sobie, jaki kolor ma cisza czy też hałas, ilustrując wytwory naszej wyobraźni. Dowiemy się, w jaki sposób złamać kolory bądź też jaka barwa będzie dobrym towarzyszem dla koloru szarego. Przeprowadzimy eksperyment, odpowiadając

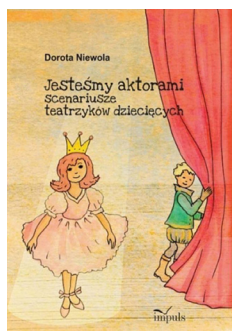
na pytanie, jak wygląda w nocy kolor czerwony, zaprojektujemy nawet wzór na poduszkę, posługując się żółtymi, zażdrosnymi kwadratami (pod warunkiem oczywiście, że na widok czerwonych i niebieskich kóteczek nie obrażą się i nie odejdą). Poznamy ponadto refleksyjną naturę koloru fioletowego, spróbujemy wyobrazić sobie kolor ciepła, zilustrujemy opowiadanie o krzesłach na wyścigach oraz o dziwnej architekturnie. To zaledwie kilka z wielu pomysłów na dobrą zabawę, służącą nie tylko relaksowi, ale też rozwojowi oraz budowaniu więzi.

Plastyczne wymyśl-Anki, czyli opowiadania o sztuce to kolejna wspaniała publikacja, która pomaga rozbudowywać warsztat pracy nauczyciela, służąc również rodzicom wsparciem. Każdy z tekstów opatrzone jest wskazówkami metodycznymi, a niektóre również ilustracjami autorki, w żaden sposób jednak nie ogranicza to wyobraźni, a nawet może stanowić punkt wyjścia do dalszej pracy twórczej. Krótkie opowiadania mogą być czytane zarówno przez rodzica czy opiekuna, jak i przez dziecko – dobór słownictwa pozwoli na czytanie ze zrozumieniem nawet młodszemu uczestnikom plastycznych zabaw. Warto również włączać teksty Kalbarczyk do scenariuszy zajęć, budując dzięki nim tematyczne zabawy, pracując nad wyrażaniem emocji czy rozwojem kreatywności.

Jesteśmy aktorami.

Scenariusze teatryków dziecięcych

Recenzuje: *Justyna Gul*

Gwiazdy sceny

Każdy dzień roku jest świętem, ale tylko niektóre z nich są celebrowane w szczególny sposób i zostaje im nadana wyjątkowa oprawa. Jest to szczególnie widoczne w rzeczywistości szkolnej, gdzie Święta Bożego Narodzenia są okazją do rozmowy z dziećmi na temat wartości, wiary, tradycji, a nadejście Pani Wiosny – sposobem na wprowadzenie szeregu zagadnień związanych z budzącą się do życia przyrodą.

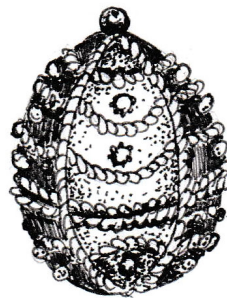
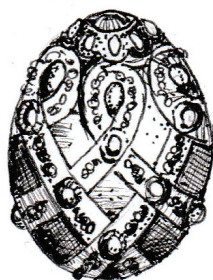
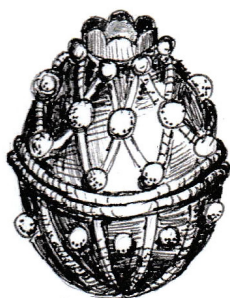
Zazwyczaj w kalendarz imprez szkolnych wpisana jest celebrowanie takich dni, zaś przejawem świętowania jest szkolne

przedstawienie – czy to będące inscenizacją w ramach apełu, czy też specjalnie przygotowaną uroczystością, na którą zaproszeni są również goście z zewnątrz. Takie przedstawienie jest czymś więcej niż amatorskim teatrykiem, służącym dobrej zabawie. Oprócz zawartości merytorycznej może również nieść treści wychowawcze, uczyć otwartości, przełamywania nieśmiałości, lęku przed wystąpieniami publicznymi, pozwala też małym aktorom poczuć się kimś wyjątkowym.

O tym, jak można rozwijać u dzieci pozytywne cechy, jak kształtować ich osobowość za pomocą przedstawień teatralnych, rozwijać zamiłowanie do teatru, ale i otwartość na świat oraz gotowość do podejmowania wyzwań przekonujemy się dzięki opracowaniu *Jesteśmy aktorami. Scenariusze teatryków dziecięcych*. Autorką niewielkiej objętościowo książeczki, opublikowanej nakładem Oficyny Wydawniczej Impuls, jest Dorota Niewola, która prezentuje jedenaście gotowych scenariuszy szkolnych występów, możliwych do zaadaptowania na potrzeby własne. Adresowana do nauczycieli czy pedagogów publikacja jest nieociekniętą pomocą w organizowaniu imprez, ale i kształtowaniu młodych ludzi, członków większej społeczności, którzy z niebywałą chęcią angażują się tym samym w życie szkoły.

Niewola dzięki różnorodnej tematyce stworzonych scenariuszy umożliwia wykorzystanie scenariuszy w różnych celach i przy różnych okazjach. Oprócz pożegnania zimy i powitania wiosny, książkę możemy wykorzystać również przy organizacji jasełek, Andrzejek, a nawet ślubowania starszaków. Znajdziemy tu również scenariusze teatryków, oparte na motywach popularnych bajek, m.in.: „Jasia i Małgosi” czy „Królowny Śnieżki i siedmiu krasnoludków”.

Prosty język i krótkie dialogi stwarzają możliwość przyswojenia tekstu zarówno dzieciom w starszych grupach przedszkolnych, jak i w nauczaniu wczesnoszkolnym. Scenariusze są skonstruowane w ten sposób, że dają szansę zaangażowania w przedstawienie większej grupy maluchów. Opierając się na naturalnej aktywności dzieci, umożliwiają nie tylko naukę pracy w grupie, ale budują poczucie własnej wartości. Wszak drama, będąca metodą tworzenia spektakli szkolnych, sprzyja wszechstronnemu rozwojowi ucznia, przygotowuje do odgrywania określonych ról, co jest szczególnie ważne w zmieniającym się świecie. Rozwija nie tylko kreatywność, ale i aktywność emocjonalną, pomaga w przyswajaniu określonych treści, jest też okazją do dobrej zabawy.

Filmy, które każdy nauczyciel obejrzeć powinien!

PAWEŁ KOWALCZYK

Zapraszamy do lektury szóstej części cyklu skierowanego do pracowników oświaty zainteresowanych edukacją filmową, oraz tych wszystkich, którzy kochają kino.

Projekt „Filmy, które każdy nauczyciel obejrzeć powinien!” to zrodzona w czasach pandemii koncepcja, mająca na celu stworzenie kanonu dzieł filmowych traktujących o różnorodnych aspektach pracy nauczyciela.

Pomysłodawcą, twórcą projektu i autorem prezentowanych poniżej recenzji jest Paweł Kowalczyk, nauczyciel – bibliotekarz, pracownik Centrum Rozwoju Edukacji Województwa Łódzkiego w Łodzi. Jest również autorem i twórcą scenariuszy trzech odrębnych wystąpień dotyczących tej tematyki, skierowanych do nauczycieli zajmujących się edukacją filmową.

Filmy podzielone zostały na trzy grupy tematyczne:

1. Osobowość nauczyciela
 2. Szkoła – problemy, zjawiska, konteksty
 3. Proces dydaktyczny
- Trwa realizacja tego projektu w roku szkolnym 2025/2026 w ramach działań Wojewódzkiego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Łodzi. Zrealizowane już zostały w formie wykładów dwie części: Osobowość nauczyciela oraz Szkoła – problemy, zjawiska, konteksty. W kwietniu 2026 odbędzie się trzecia część zajęć pt. Proces dydaktyczny.**

Zapraszamy serdecznie do udziału w zajęciach wszystkich pracowników oświaty zainteresowanych tą problematyką.

Oto kolejne trzy recenzje filmów z poszczególnych grup tematycznych.

OSOBOWOŚĆ NAUCZYCIELA

Polowanie

Reżyseria Thomas Vinterberg; scenariusz Thomas Vinterberg, Tobias Lindholm; zdjęcia Charlotte Bruus Christensen; muzyka Nikolaj Egelund. Dania 2012.

Akcja filmu „Polowanie” rozgrywa się tuż przed świętami w prowincjonalnej duńskiej miejscowości. Lucas, opiekun dzieci w wieku przedszkolnym jest powszechnie lubianym i szanowanym członkiem małej, znającej się na wskroś społeczności. Ma znakomity kontakt z dziećmi, co przekłada się na osiągnięcia na polu dydaktycznym i zaufanie ze strony rodziców i współpracowników. W takich okolicznościach pada pod jego adresem szokujące oskarżenie o molestowanie nieletniej podopiecznej. Kilka słów wypowiedzianych

przez sześciolletnią dziewczynkę, na domiar złego córkę przyjaciela, staje się fundamentem uruchomienia biurokracyjno-prawnej maszyny, mającej na celu udowodnienie za wszelką cenę winy oskarżonego. Z dnia na dzień sytuacja Lukasa zmienia się diametralnie, zmieniając w piekło jego spokojne życie i, co szokujące – niszcząc przy okazji społeczną egzystencję jego nastoletniego syna.

Opowieść duńskiego reżysera to konsekwentnie zrealizowany, wielowymiarowy dramat społeczny. Umieszczenie akcji filmu w hermetycznej, małej grupie ludzi wydaje się być zabiegiem nieprzypadkowym, pozwalającym na bezbłędne zdiagnozowanie istoty problemu. Przy czym tym problemem nie jest samo zjawisko potencjalnej pedofilii, tylko kwestie doszukiwania się winy i udowadniania niewinności. Innym aspektem dzieła Vinterberga są kwestie relacji międzyludzkich. Historia Lucasa, choć opowiadana z duńskiej perspektywy, wydaje się być nadzwyczaj uniwersalna. Ta historia mogłaby się zdarzyć gdziekolwiek. Skandynawska specyfika, szczególnie mocno nastawiona na ochronę najmłodszych, jedynie podkreśla pewne procedury, które są dalekie od doskonałości i w takim samym stopniu mogą chronić jak i wyrządzać szkody.

„Polowanie” to kino społeczno-obyczajowe, jednakże opowiadana historia ma duże tempo i dynamikę, co w wypadku tak poważnej problematyki należy uznać za niezaprzeczalną zaletę. Znakomicie odnajduje się w głównej roli gwiazdor światowego kina Mads Mikkelsen. Choć twórcy nie wykładają od razu wszystkich kart na stół, jego bohater jest postacią, której od początku wierzymy i nie mamy wątpliwości po czyjej stronie leży prawda. W filmie nie ma zbędnych scen, niektóre zaś pozostaną w pamięci widzów na długo. Potęgująca się nienawiść wobec człowieka, któremu nie udowodniono jakiegokolwiek winy, podkreślana jest w interwałach które mają coraz mocniejszy wydźwięk. Chwile, w których bohaterowi odmawia się bezpodstawnie realizacji podstawowych praw, są wstrząsające, budzą dyskomfort i uzasadniony sprzeciw. Nie pozostawi nikogo obojętnym również szokująca sekwencja „przesłuchania” sześciolatki w materii molestowania.

Dzieło Thomasa Vinterberga porusza niezwykle delikatne problemy, które nie muszą dotyczyć jedynie osób pracujących z dziećmi czy młodzieżą. Oskarżenie, które może paść pod adresem kogokolwiek, zawsze pozostawia jakiś ślad, a jeśli nawet my o nim zapomnimy, to zawsze znajdą się tacy, którzy zapamiętają je na zawsze. I nie ma tu znaczenia kwestia winy czy niewinności. Ta konstatacja wydaje się być kluczowa do zrozumienia istoty tego znakomitego filmu.

SZKOŁA – PROBLEMY, ZJAWISKA, KONTEKSTY**Szkoła podstawowa**

Reżyseria Jan Svěrák; scenariusz Zdeněk Svěrák; zdjęcia F.A. Brabec; muzyka Jiří Svoboda, Jiří Traxler. Czechosłowacja 1991.

Zrealizowany w 1991 roku film jest pierwszą pełnometrażową produkcją czeskiego reżysera Jana Svěráka, będącą zwiastunem jego talentu, który zaowocował wielkimi przebojami kinematografii naszych południowych sąsiadów. Ten znakomity twórca ma na swoim koncie filmy „Kola” i „Butelki zwrotne” – uniwersalne, doceniane na całym świecie opowieści obyczajowe, odnalazł się również bezbłędnie w tematyce wojennej, realizując „Ciemnoniebieski świat”, monumentalną epopeję o czeskich lotnikach walczących w szeregach RAF-u.

„Szkoła podstawowa” jest historią osadzoną w realiach powojennej Czechosłowacji, kraju dopiero co wyzwolonego z hitlerowskiej okupacji, w którym powoli, choć niezauważalnie dochodzi do głosu komunistyczna dyktatura. Realia roku 1945 oglądamy oczami młodocianych bohaterów, niesfornych uczniów mieszczącej się na peryferiach Pragi szkoły podstawowej. Ta trudna młodzież, wychowywana w trudnych czasach, zostaje przekazana w ręce nowego nauczyciela, pana Igora Hnizdo (Jan Tříska), który zastępuje wykończoną psychicznie do cna, dotychczasową opiekunkę stwarzającą problemy wychowawcze chłopców. Jako skrajne przeciwieństwo swej poprzedniczki, szybko wzbudza autorytet wśród swych podopiecznych, stosując kontrowersyjne metody wychowawcze i nie wykluczając zabronionych w szkole kar fizycznych. Ponadto buduje swój wizerunek w oczach uczniów, snując opowieści o swych tyleż urozmaiconych, co wzbudzających wątpliwości działaniach na wszelkich frontach II Wojny Światowej, kładąc szczególny nacisk na osiągnięcia w czeskiej partyzantce.

Pan Hnizdo obok swej skutecznej działalności na polu edukacji, wykazuje się ponadto nadzwyczajnym talentem w materii uwodzenia pięknych pań, ze szczególnym uwzględnieniem znudzonych swymi partnerami mężatek (choć i od tej prawidłowości czynić będzie wyjątki). Mimo wzbudzających wątpliwości dyrekcji i rodziców kwalifikacji pedagogicznych, jak również nie do końca etycznej postawy w życiu prywatnym, nauczyciel nawiązuje szczerą więź ze swymi uczniami, którzy traktują go z szacunkiem i lojalnością.

Film czeskiego twórcy, w którego realizacji pomagał mu jego ojciec, wybitny scenarzysta Zdeněk Svěrák, jest pełną ciepła i niewymuszonego humoru, nostalgiczną opowieścią o kraju budzącym się z wojennej traumy. Poprzez celne obserwacje obyczajowe udało się przedstawić wiarygodny obraz małej społeczności, żyjącej zgodnie na peryferiach wielkiego miasta. Zestawienie postaw młodych ludzi i otaczających ich dorosłych – rodziców i nauczycieli, pozwoliło na wykreowanie uczciwego obrazu tych trudnych, ale i przełomowych w kontekście historycznym czasów.

Postać Hnizdy, głównego bohatera filmu, można oceniać na kilku płaszczyznach. Z jednej strony widzimy niezbyt bie-

głego w materii pedagogicznej nauczyciela, używającego zabronionych w szkole metod i wzbudzającego szacunek uczniów „wojskowymi” metodami. Z drugiej postrzegamy go jako człowieka, który utrzymując w tajemnicy swą przeszłość, buduje swój nowy wizerunek, wpisując się w pewnym sensie w specyfikę ogarniającej Czechosłowację komunistycznej dyktatury. Nie należy zapominać ponadto, że jego wątpliwej proweniencji działania wychowawcze, nie są całkiem bezużyteczne. Lojalność uczniów wobec swego profesora wydaje się być szczerą i niewymuszona, stanowiąc trudny do podważenia sukces pedagogiczny. Mocno podkreśla to piękna i mająca symboliczny wymiar scena, w której nauczyciel łamie swą symbolizującą kary fizyczne trzcinkę, niniejszym wprowadzając „zasady demokratyczne” na gruncie klasy szkolnej.

Opowieść Svěráka z pewnością nie jest filmem mającym na celu prezentowanie wnikliwych analiz społeczno-historycznych, jednakże wydaje się być pełnym uroku, nostalgicznym odzwierciedleniem czasu dojrzewania młodych ludzi w powojennych czasach. Nadzwyczaj udane zobrazowanie prowincji (gdyż tak prezentują się w filmie praskie przedmieścia), jak również obyczajowości jej mieszkańców, pozwala na zachowaniem odpowiednich proporcji, skojarzyć dzieło czeskich twórców z utrzymanymi w podobnym tonie arcydziełami włoskich mistrzów – Felliniego („Amarcord”) czy Tornatore („Cinema Paradiso”, „Malena”). Nie należy ponadto zapominać, iż szczególnie ważnym elementem tej ekranowej historii jest charakterystyczny dla kinematografii czeskiej humor, częstokroć frywolny, pełen dwuznaczności i erotycznych aluzji, nie przekraczający jednakże nigdy granic dobrego smaku. W tej specyfice świetnie odnajdują się obsadzeni w głównych rolach aktorzy, realizujący ze swobodą koncepcję reżysera i scenarzysty. Obok świetnego Tříska, w „Szkoła podstawowej” oglądamy w roli dyrektora szkoły Rudolfa Hrušínskiego, znanego z ikonicznej kreacji wojska Szwajjka, oraz scenarzystę Zdenka Svěráka jako ojca jednego z chłopców.

„Szkoła podstawowa” to bezpretensjonalne dzieło, godne uwagi z wielu względów. Można odczytywać je zarówno na poziomie refleksji historycznej, filmu o szkole, jak również traktować jako lekką, skrzącą się nienachalnym czeskim humorem, obyczajową opowieść.

PROCES DYDAKTYCZNY**Nauczyciel z przedmieścia**

Scenariusz i reżyseria James Clavell; zdjęcia Paul Beeson; muzyka Ron Grainer. Wielka Brytania 1967.

Zrealizowany w 1967 roku film Jamesa Clavella – reżysera i wybitnego pisarza, autora „Króla szurów”, to dzieło klasyczne, idealnie wpisujące się w nurt filmów zajmujących się problematyką edukacji. Opowieść o czarnoskórym wychowawcy, podejmującym się misji wprowadzenia w dorosłe życie swych zbuntowanych podopiecznych, to jeden z pierwowzorów realizowanych w późniejszych latach, mniej lub bardziej udanych filmów, osadzonych w realiach

klasy szkolnej. Oś fabularna scenariusza jest niezwykle prosta – młody, świeżo upieczony inżynier Mark Thackeray (Sidney Poitier), zostaje zatrudniony w szkole na londyńskim East End, ubogiej dzielnicy metropolii. Podjęta spontanicznie praca ma charakter tymczasowy, służący jedynie przeczekaniu do chwili znalezienia zatrudnienia w wyuczonym zawodzie. Thackeray zostaje wychowawcą klasy rozwyrzonych, sfrustrowanych nastolatków, w większości wywodzących się z ubogich, robotniczych środowisk. Młodzi ludzie nie widzą sensu w edukacji, zaś jedynych perspektywy doszukują się w jak najszybszym podjęciu pracy, ewentualnie założeniu rodziny. Wychowawca, widząc nihilistyczne podejście do rzeczywistości u swych podopiecznych, dostosowuje zakres nauczania do szkolnych realiów, rozpoczynając naukę daleko wykraczającą poza ramy podstawy programowej.

Film Clavella osadzony jest w realiach brytyjskich, co już z tej racji czyni go dziełem szczególnie wartym uwagi, zwłaszcza w porównaniu z produkcjami amerykańskimi dotyczącymi zagadnień edukacji. Tę nadzwyczaj prostą, szkolną historię można rozpatrywać na kilka sposobów. Sidney Poitier, jeden z pierwszych czarnoskórych gwiazdorów Hollywood, znakomicie akcentuje w swej roli problematykę różnic kulturowych i rasowych. Jego bohater, Mark Thackeray pochodzi z Gujany Brytyjskiej, zaś podopiecznymi, poza jednym wyjątkiem – są wychowani w Zjednoczonym Królestwie, biali, młodzi ludzie. Jest to założenie oryginalne, gdyż w mających dopiero powstać filmach o szkole, najczęściej to nauczyciel będzie zmagał się ze swą wielokulturową, zróżnicowaną etnicznie klasą. Co niezwykle ważne, wraz z ewolucją postaci, stanie się on dla uczniów autorytetem, imponując nie tylko nowatorskimi metodami dydaktycznymi, lecz również wykształceniem i nienaganną kulturą osobistą.

Treść filmu koncentruje się w dużej mierze na rozwoju relacji: nauczyciel – uczeń, przy czym dla głównego bohatera podstawowym celem jest nie tyle wpajanie wiedzy, lecz przystosowanie swych uczniów do życia w określonych realiach. Ogromny nacisk kładzie na wzajemny szacunek, kulturę wypowiedzania się, oraz konsekwentną realizację postawionych sobie celów. „Nauczyciel z przedmieścia” jest ponadto filmem o powołaniu do zawodu, co trafnie zaakcentowane zostaje w przewrotnej scenie finałowej. Bohater dochodzi wówczas do wniosku, iż proces dydaktyczny, któremu poddał swych podopiecznych, był równocześnie jego własną drogą do uświadomienia sobie życiowych priorytetów. Ta scena, podobnie jak wcześniejsza sekwen-

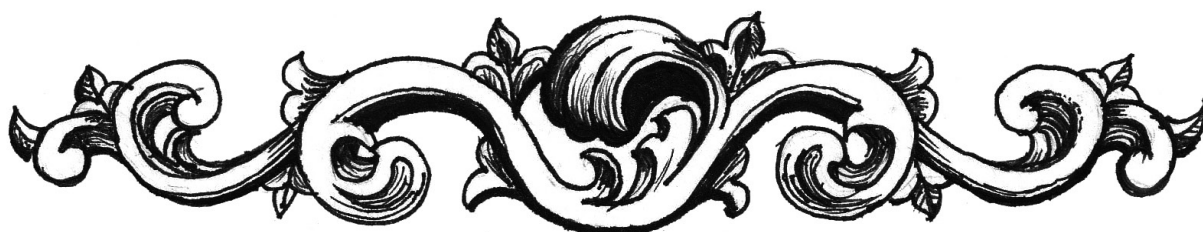
cja balu maturalnego, nadają filmowi niepowtarzalnego uroku i czynią zeń obraz o dużym ładunku emocjonalnym. Nie należy ponadto zapominać o „prawdzie czasów”, w których powstał obraz Jamesa Clavella. Podopieczni Thackeraya podkreślają fakt, że są pierwszym wychowanym w czasach pokoju pokoleniem, co bynajmniej nie czyni ich szczęśliwszymi od poprzedników. Zresztą, zasygnalizowane w filmie problemy społeczne, będą dotyczyć Wielką Brytanię przez długie lata, ze szczególnym naciskiem na lata 80., aż do współczesności, nacechowanej brexitem włącznie.

Oglądany z perspektywy lat film Clavella można postrześć jako „trącający myszką”, naiwny obraz młodzieży i kształtującego ich umysły szkolnego mentora. Owszem, postawy młodocianych bohaterów filmu mogą wydać się z dzisiejszej perspektywy nieco niewinne, żeby nie powiedzieć banalne. Buntowników z końca lat 60. można śmiało określić jako młodocianych kontestatorów, kochających muzykę rockową i taniec, trzymających się zdecydowanie daleko od patologii. Trudno porównać ich do mających problemy z narkotykami czy skłonnych do przemocy małolatami z późniejszych dekad, co finalnie stało się bardzo poważnym problemem społecznym. Nie da się ponadto ukryć, że film zrealizowany został w charakterystycznej dla swoich czasów stylistyce, choć należy oddać twórcom zastosowanie ciekawych rozwiązań formalnych i nadającą opowieści nieco dystansu, solidną dawkę humoru. Obraz znakomicie broni się ponadto pod względem aktorskim, obok znakomitego, konsekwentnego w swej kreacji Sidneya Poitier, szczególnie zapadają w pamięć czarujące niebieskookie brytyjskie aktorki w rolach niepokornych uczennic pana Thackeraya.

„Nauczyciel z przedmieścia”, z racji upływu kilkadziesiąt lat, może wzbudzać ambiwalentne uczucia wśród współczesnych widzów. Tym niemniej nie należy zapominać, że film ten, obok zrealizowanej w 1955 roku „Szkolnej dżungli” (notabene też z Sidneyem Poitier w jednej z ról drugoplanowych), stanowi niepodważalny pierwowzór kina rozgrywającego się na gruncie klasy szkolnej. Nie byłoby zapewne zbyt nadużyciem stwierdzenie, iż „Młodych gniewnych” z 1995 roku można uznać za remake filmu Clavella, zaś „Wolność słowa” (2007) i liczne kolejne produkcje utrzymane w tej tematyce za gałęzie swobodnego drzewa genealogicznego „filmu szkolnego”.

Paweł Kowalczyk

Centrum Rozwoju Edukacji Województwa Łódzkiego
w Łodzi

CENTRUM ROZWOJU EDUKACJI WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO W ŁODZI

91-029 Łódź, ul. Wielkopolska 70/72, tel. 42 651-69-93

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi, ul. Wólczańska 202; Czytelnia – ul. Wielkopolska 70/72

służy potrzebom kształcących i doskonalących się nauczycieli, studentów oraz uczniów

Oferuje:

- Bogaty zbiór książek (ponad 300 000 woluminów) i czasopism
- Dostęp do zbiorów on-line (IBUK Libra, Legimi) i czytników e-book
- Interesujące zbiory audiowizualne (filmy edukacyjne, fabularne polskie i zagraniczne)
- Zestawienia bibliograficzne sporządzane dla czytelników o indywidualnych potrzebach
- Ciekawe zajęcia edukacyjne, m.in. w Muzeum Oświaty Ziemi Łódzkiej, funkcjonującym w strukturze PBW, gromadzącym zbiory archiwalne dotyczące nauczycieli, szkół i innych placówek oświatowych

Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Łodzi, ul. Wielkopolska 70/72

Oferuje:

- Kompleksowe wspomaganie szkół
- Sieci współpracy i samokształcenia
- Kursy doskonalące, warsztaty, seminaria, konferencje, konsultacje zbiorowe i indywidualne
- Możliwość publikowania w „Przeglądzie Edukacyjnym. Piśmie Nauczycieli” (wydawany przez WODN w Łodzi od 1994 r.)
- WODN posiada AKREDYTACJĘ ŁKO i CERTYFIKAT JAKOŚCI ISO 9001:2015

Centrum Kształcenia Ustawicznego Samorządu Województwa Łódzkiego w Łodzi, ul. Wielkopolska 70/72

- Specjalizuje się w kształceniu zawodowym młodzieży i dorosłych w systemie dziennym, wieczorowym oraz zaocznym w bogatej ofercie zawodów
- Oferuje kursy i szkolenia zawodowe (nauka w placówkach Centrum jest bezpłatna)
- Jest zawodowym Ośrodkiem Egzaminacyjnym
- Prowadzi kursy komercyjne na zamówienie

www.cre-lodz.edu.pl